

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesu,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

Controversia VIII. De elementis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

productus, non enim omnes partes subiecti habent temperamentum in eadem indiuisibili mensura. Ultimè optimè dici poterit non omnes partes separati, etiamque quælibet habeat temperamentum sufficiens, ut separetur ab alia: quia nulla pars potest separari ab alia, quovsque habeat corpusculum aliud applicatum, quod occupet intercapidem reliectam, ne detur spatum vacuum. inter utræque, & cù non sint infinita corpuscula quæ possint applicari infinitis partibus continuis ad replendas infinitas intercapidem, quæ resulstant si infinita partes separantur; hinc est, quod non possint omnes infinita partes simul separari, sed illæ tantù, quibus sunt applicata corpuscula. Hæc ratio re dicitur in opinione, quæ continuu ex infinitis partibus componit & magni momenti est in sententia, quæ illud construit ex punctis finitis, quia licet secundum hanc sententiam puncta, quæ reperiuntur in quocumque corpore finita sint, tanta est illorum multitudine, ut moraliter impossibile sit dari aliam multitudinem æqualem corpusculorum, per cuius corpuscula singula, possint singula indiuisibilia continuab alii separari.

7 Obiiciunt alij: Cælum habet partes quasdam raras, & alias densas, sed calum non habet aliqua corpuscula intromissa: ergo rarefactio, & condensatio saltem in corporibus caelestibus non sit per intromissionem, & expulsiōnem corpusculorum: ergo neque in aliis corporibus, cum in omnibus eodem modo fieri debeat. Responde corpora caelestia, non esse propriæ, & strictè rara, aut densa, sed impropre dici partes raras illas, quæ habent admixtas alias particulas aliquo modo, in qualitatibus, seu accidentibus ab aliis distinctas, & partes illas dici densas: quæ constant partibus inclusis omnino similibus, sine hac accidentium diversitate in particulis, quas includunt. Itaque, id quod præstant extranea corpuscula intromissa in corporibus sublunaribus, quæ propriæ per illa rarescunt, id dicitur præstare particulæ diversæ rationis ab aliis, cum quibus notabiliter cæli partem constituant, ratione quarum particularum dicuntur partes cæli notabiles, satis impropre rarefactæ, & densæ dicuntur partes cæli, quæ particulas ita in se non habent.

8 Ultimè aduerto pro solutione plurium argumentorum non esse id, corpus esse subtile, & esse rarum: raritas enim consistit in intromissione corpusculorum iam explicata, subtilitas vero in eo quod corpus parum divisioni resistat, & facile secundum sui partes diuidi possit. Ita contingere potest corpus esse minus subtile nullo admixtum corpusculo, & consequenter summè densum, aër enim si purus sit enim subtilis, & nihil raritatis haberet. Eodem modo distinguuntur durities de densitate, hæc enim dicit approximationem partium, & negationem corpusculorum interiacetum, illa vero resistentiam per modum actus primi ad partium separationem, & difficultatem remotionis unius partis ab alia, quod à densitate nimium distinguitur.

CONTROVERSIA VIII.

De elementis.

P V N C T V M P R I M V M.

Quid sit elementum.

1 E L E M E N T U M vulgari significatione sumi solet pro primis cuiusvis rei principiis. Sic litteræ scripturæ elementæ dicuntur, quia ex illis primò constitutur, & in eadem ultimè refoluitur. Et principia entis naturalis propter eandem rationem totius elementa dicuntur. Solet enim nomen elementum ad materiam primam distingui, quia ex hac primò omnia sunt, formæ enim (si rationalem excipiās, que creator) sive substanciales, sive accidentales, ex materia educuntur, & ex illa tanquam ex prima origine nascuntur, strictius nōmen elementum sumitur pro illis corporibus, quæ non constant admixtione qualitatum contrariarum, sicuti sunt ignis, aëris, aquæ, & terra.

2 Elementum definit Aristot. lib. 5. Metaph. cap. 3. text. 4.

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

id ex quo primum insit, ac indiuisibili specie in aliam speciem aliquid componitur. Alio modo lib. 5. de Cælo cap. 3. text. 21. elementum est id, in quo cætera corpora dividuntur, in quibus inest, aut potentia, aut actu. Definitio secunda in primam relabitur, tantum additum cetera corpora, quibus verbis clarius expicitur elementum debere esse corpus de prædicamento substantiæ, ac priuilegio materiam & formam his definitionibus non comprehendendi. Cæterum hæc definitio satis difficultis est, & perobscura, nihilominus propter Philosophi authoritatem, & illorum, qui definitio has admittunt, in quibus est Angelicus Doctor aliquo modo definitio hæc explicanda sunt, quod breuissime præstabo. In illa potest aliquid diuidi, quæ in se continet, & quibus cōponitur, & eodem modo, quo est continentia, seu cōpositio, eo modo est diuisio in illa extrema, non enim poterit diuidi totum aliquod in aliquid formaliter sumptu, quod formaliter sumptu in illo non continetur. Deinde eo modo dicitur aliquid indiuisibile, quo nulla extrema distincta in se continet. Sic materia prima, qua partes, quibus essentialiter componatur non habet, dicitur essestialiter indiuisibilis, licet integraliter diuisibilis sit. Ultimè elementum ut probabo Puncto 4. non sunt formaliter in mixto.

Ex his facile est definire quomodo omnia corpora cōposita seu mixta possint in elementa resolui, cùm enim elementa in mixto formaliter non sint, sed tantum virtuæliter hoc est, manent virtutes, quæ proprie sunt elementorum, sic tantum extrinsecè, tantum diuidi possunt in elementa quatenus qualitates præexistentes in mixto diuiduntur in elementa, quæ succedunt, post corruptam mixti formam compositi ex materia mixti, & formis elementalibus productis. Dicuntur sic diuidi, quia non omnes qualitates, quæ erant in mixto remanent in aliquo elemento, sed tantum aliqua illarum. Ex his notum fieri quo modo elementum indiuisibile dicatur, quia cùm non possit resolui in aliud compositum, quod paucioribus gaudeat qualitatibus: hinc sit adhuc ratione harum non posse in alia elementa diuidi, neque alia mixta, quæ possunt pluribus qualitatibus, & nunquam paucioribus constant. Dicuntur mixta diuidi in elementis, non quia quotiescumque mixtum corruptitur in elementa resoluator, in quibus sint diuisæ qualitates, quæ erant in mixto, ferè semper enim mixtum corruptum in aliud resoluitur, quod earumdem qualitatum gaudet temperamento, quia tamen post variis corruptiones ultimè ad elementi formam ruris indiuisibilem potest deueniri, dicuntur omnia corpora in elementa diuidantur. Ex his notum sit, quomodo cætera corpora in elementa diuidantur, & quomodo elementum indiuisibile sit secundum speciem.

Posset clarius, breuissime definiri elementum, *corpus, quod ex primis qualitatibus duplice tantum gaudet.* Quod si vera esset Arriagæ opinio, quæ afferit elementa vniuersitatem tantum potiri qualitate, definiendum esset, *corpus, quod ex primis qualitatibus vniuersitatem potitur.*

Circa elementorum numerum communis sententia ratiū est, elementa quaternaria attingere, illūmque non excedere. Verumtamen huius conclusionis rationem reddere difficultissimum est, nonnullas referam, ex his quæ pro hac conclusione circunferuntur. Ignis est levissimum: terra est grauissima: ergo debent dari duo alia elementa media, vnum quod habeat prope summam grauitatem, & aliud prope summam leuitatem. In eadem recidit ratio alia desumpta ex elementorum positione: Ignis est in loco supremo, aqua in loco infimo: ergo debent dari duo alia, vnum quod sit prope terram, & aliud quod sit prope ignem, quibus quaternarius numerus compleetur. Confirmatur eadem ratio, inquit cælum tantum sunt quatuor spatiæ, vnum quod cælum attingit & hoc est summum, aliud maximè distat à cælo, quod est terra centrum, & omnium infimum, aliud prope infimum, & aliud prope summum: ergo tantum possunt dari quatuor elementa, quæ repleant hæc quatuor spatiæ, siquidem nullum potest dari commune spatiū distinctis elementis. Rationes hæc parum roboris habent, quia dato igne summè leui, & terra summè graui non ex eo infertur duo alia elementa media danda esse, sed possint tria, vel vnum, vel nul. L. I. quia immediatè collocari elementum summè leue, & elementum summè graue, non implicat, neque ratio est aliqua, quæ cogat in quatuor partes, seu quatuor spatiæ diuidere totam cælorum intercapidem ut quatuor elementa illis spatiis corrispondant, possit enim diuidi in

SS. 2. tria

tria spatia summum, infimum, & medium, seu in quinque summum, infimum, prope summum, prope infimum, & medium.

6 Alij probant elementa esse quatuor, ex quaternario primarum qualitatum numero, quarum singulae singulis elementis in summo respondent. Secundò quia binæ, & binæ haec qualitates absque contrariarum consortio tantum possunt diuersis quatuor modis comparari calidum in summo, cum siccus prope summum, humidum in summo cum calido prope summum, frigidum in summo cum humido prope summum, siccum in summo cum frigido prope summum. Hæc ratio multis claudicat, in primis supponit numerum primarum qualitatum quaternarium esse, quod nonnulli negant. Secundò gratis supponit qualitates binas, & binas esse constituendas in singulis elementis, quod si quis neget, & afferat posse dari elementum unicam qualitatem contentum difficile poterit impugnari. Tertiò possunt qualitates illæ, binæ, & binæ multis aliis modis disponi; posset enim dari elementum gaudens summum calorem, & summam siccitatem, & aliud includens siccitatem in summo, & calorem prope summum, qui duo modi comprehendunt qualitates contrarias annumerari non sunt in quatuor adductis ad quatuor elementa defendenda. His similes, possunt alij plures comparari, quibus elementorum numerus possit augeri. Potest etiam dici quatuor illas qualitates dupli elemento contentas esse, in quibus distribuuntur absque contrariarum mixtione calor, & siccitas in uno elemento, & in altero humiditas, & frigiditas. Una in summo gradu, & alia prope summum, vel utraque in summo, si necesse est quamlibet qualitatem in aliquo subiecto summe intèam repertiri. Frigidius alij ex quatuor humoribus viventis quaternarium elementorum numerum inferunt. Sed hæc ratio non potest mouere Philosophum, est enim pura congruentia, seu quædam similitudo, quæ extremis cognitis videlicet quatuor elementis, & quatuor humoribus, à Medicis circumfertur.

7 Censeo nullâ efficaci ratione posse probari elementum numerum, sed tantum hoc experientia communique Doctorum autoritate suadendum esse: id enim expressè multis in locis tradit Philosophus, quem sequutus est D. Thomas, & tota Theologorum, & Philosophorum Schola à quibus sine ratione urgente in re aliquius momenti recendum non est, id etiam suader experientia quæ terram, aquam, aerem, & ignem cognouimus, & non alia corpora, quæ non constent temperamento omnium quatuor qualitatum, & quæ mixta non sint.

P V N C T V M II.

De situ elementorum.

I Dærem suprà terram, & aquam situm: ignis, si aliquis est determinatus locus in quo ignis conseruetur, esse omnium supremum nullus ambigit, an vero deetur ille locus necne, definitam postea. Terram infimum occupare spatium, & aquam super terram esse, est enim omnino certum, inferetur ex illo Genesis 1. *Congregentur aquæ, que sub celo sunt in locum unum, & appareat arida.* Ex quo inferetur terram creatam fuisse aquis cooperatam, illisque inferiore, non super aquam constitutam, sed subiectam innitentem iuxta illud Psalmi 103. *Fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in seculum seculi,* est tamen inter Doctores valde dubium, an de facto terra sit altior aqua, vbi adverte questionem non de tota terra, & de tota aqua procedere, certum enim est aquam quæ est in fluminibus esse inferiore montibus, sed de parte illa terra, & aqua, quæ ceteris omnibus altior est. An videlicet facta copiaratione inter partem terra reliquis omnibus altior, & inter partem aquæ altiorum reliquias omnibus aquæ partibus, altior sit terra quam aqua. An videlicet mons omnium altissimus altior sit altissima maris aqua. Aquam terram esse altiorum defendunt Canis in commentariis prima partis, Burgensis, & Catharinus ad 1. cap. Genes. Hos sequutus est Arriaga distinct. 4. sectione 4. Partem hanc probabilem esse tradit D. Thomas i. p. quæst. 29. art. 1.

2 Terram altiorum esse mari docet D. Aug. D. Hieronym,

Diu. Damasc. Lippomanus, Caiet. Honcala, & Egli, quos sequuntur & referunt Patres Conimbricenses lib. 2. de Cælo cap. 14. quæstione 4. art. 2. Idem tenent Cætan. in illud Genesis, *congregentur aquæ,* qui oppositam ridet sententiam, P. Pereira ibidem, P. Soarez lib. 2. de opere sex dierum, quibus ego libens asserior. In primis terram, & aquam vnam confidere globum, & vitrumque elementum in idem centrum propendere multis demonstrat P. Clau. c. i. Sphæra: id efficaciter suadetur ex eo quod aqua, & terra idem centrum petat, & per eandem lineam, si enim ex eodem indiuisibili spatio pars terræ & pars aquæ successivæ dimittuntur impedimentis ablatis per eandem spatiis lineam in eundem terminum cincturæ ergo terra, & aqua idem centrum respiciunt, etiam si terra ratio ne majoris gratuitatis spatium infimum occupet. Ex hac doctrina vires desumunt argumentum quod fit ad probandum aquam non esse altioram terra: si aqua esset altior terræ, pars aquæ terræ eminentior statim dilaberetur, & totam terram irrigaret: sed sic est, quod certis contingit terminis: ergo eminentioribus terra partibus coegeretur.

Respondent nonnulli aquam etiam terræ eminentiorem non diffluere: quia in se globi figuram retinet, quam naturaliter appetit, & in qua naturaliter conseruat, solutione hæc impugnatur ex doctrina tradita, quæ diximus aquam cum terra eundem confidere globum. Secundum etiam si aqua figuram illam appetere, & obtineret, non illam adeo pertinaciter retineret, vt in tantam altitudinem sublata vringue possit, & quæ pendere retinet globi figura absque eo quod effueret. Quod certius in aque guttulis se rotantibus, que tandis globi speciem seruant quandiu appetitus ille, qui petit rotundatorem non vincitur accessu gratuitatis quam secum afferat noua aquæ portio, & ita numquam pars aliqua notabilis aquæ figuram rotundam valet retinere. Respondent alij aquas coegeri ex peculiari prouidentia Dei coegerent aquas in certos terminos, quos natura sua transflent, si naturæ authore non detinerentur. Sic inferunt ex capite 8. Prouerb. *Quando cœra lege & gyro vallabat abyssos, & legem ponebat aquis ne transflent fines suos.* Ex quibus verbis inferunt aquam terræ esse sublimiore, quia si depressior esset, necessaria non esset lex, ne proximos transgredieretur terminos. Rectè contra hanc solutionem obiciunt nostri Conimbricenses testimonium D. August. 7. lib. de ciuitate Dei cap. 30. vbi inquit: *Si deus administrat omnia, quæ creavit, vt ipsa proprios motus exercere, & agere finit.* Quod ratio ipsa demonstrat, ad quid enim creandum erat elementum semper contra propriam naturam, & propensionem conseruandum? Seu ad quid nobis dicendum est aquam semper violenter detineri in mari, ne totam abluit terram, cum possimus illam naturaliter intra præfixos terminos circumclusam constitutre. Neque testimonium ex 8. Prouerbiorum relatum ad rem facit, quia vt bene interpretantur P. Pereirus, & iidem Conimbric, non commendatur in illo summi artificis potentia, quod aquas terræ imminentes coegerat, ne terram absorbant, sed quod eas terræ cavitatibus circumscriberet, cum in prima sua conditione, & iuxta ipsarum naturam toti terræ circundisti deberent.

Secundò certum est, nauim nativa sua gratuitate addatam velocius descendere ceteris paribus, quam ascendere proprii eiusdem nauis gratuitate reluctante: ergo si mare altius esset terra, nauis cum è porta discedit segnus cieretur, cum tunc ascenderet, quācum portum petret, cum tunc descendenter: sed hoc est contra manifestam experientiam: ergo mare non in modum globi effert, ita vt supra terram emineat. Rursus si aqua sic affligeret in modum globi profecta omnes cooperus illas, & nulla apparerent salebrosa loca aquis non sepulcrata, qui non ita se res habent: ergo aqua non ita supra terram affligit. Rursus rectè arguit nostri Lusitani ex experientia, quæ copertu esse restantur ab his, qui è Lusitania in nouam navigant Hispaniā, postquam per quindecim gradus est portu discessere vna hora ciuius oriri, & occidere Solē in Lusitanis existentibus. Quod non ita continget si mare terra effet eminentius: ciuius enim in mari sol appareret, quia semper eminentiora loca ciuius, quā depressiora suis ferit radis, & ciuius videtur ab his qui supra loca incolunt, quam ab aliis, qui in depressoibus demorantur, vt patet in iis, qui montes condescendunt, quia licet plus distent

ab Oriente, ortum Solis prius intuentur. Rationes ha-
vt bene vidit P. Soarez cap. 6. iam citato num. 6. non
probant terram esse superiorē mari, sed saltē non esse
inferiore, seu esse æqualem. Superiorē esse probant
Conimbricenses ex eo, quod videmus flumina natuō cur-
su in mare tendere, quod fieri non posset si terra non effet
mari eminentior. Eandem conclusionem confirmant idem
Conimbricenses cum Pereira ex sacris litteris Psalmi 23.
Ipse super maria fundauit eam nēmē terram & Psalm. 135.
Qui firmauit terram super aquas, & Psalm. 105. Qui defendunt
mare in nauibus. Quibus testimonis non leviter indicatur
terra sublimiore esse aqua.

Obiecties pro opposita sententia: in altissimis montibus
orienti fontes: ergo aqua maris altior est montibus. Con-
sequētia probatur ex principio satis vulgari, quo fertur
aqua non posse altius ascēdere, quam sit locus à quo
descendit. Respondent nonnulli not omnes aquarum sca-
turigines ex mari originem trahere, sed aquam in ipsi ter-
ra caētē generari. Non fido huic solutioni, quia non fa-
cile designabatur causa à qua aquarum perennes fluxus
nunquam interrupi procedant, si ex mari originem non
trahuntur, neque id de precipuis fluminibus dici lacra pagi-
nae conformatum videtur, dicitur enim Eccl. 107. *Ad locum unde*
exiūt flumina reventur ut iterum fluant. Quibus verbis affir-
mat sacer textus, flumina ē mari exire, & iterum in idem
recidere, neque alio modo posset per tot annūtū curricu-
los, non ingens incrementum mari contigisse perpetuo
fluminis accessu. Neque potest dici tantam aquam in va-
poribus resoluīt quanta mari fluminis accreſcit accessu,
incredibile enim est posse tam ingentem aqua molem in
vapores conuerti, sufficeret enim vnius fluminis aqua ad
totum aēris spatium vaporibus replendum. Melius respon-
dent Conimbricenses aquam ē montibus emanantem per
subterraneos meatus ascēdere præter propriæ nature in-
clinationem, quia terra huiusmodi aquas ebibunt, & ve-
luti sponge stigunt accedētibus ad id solis, & aliorum di-
derum influxibus, quibus incumbit sublunarī mundi vti-
litates procurare. Vnde putauit D. Thom. in 2. distinct. 14.
quest. 1. art. 5. huiusmodi motum violentum non esse,
quia natura, atque ordinis corporum conformatum est, vt infe-
riora superiorum impreſſionem sequantur. Id tamen ego
non defendō modo, probabilis enim videtur motum hunc
violentum esse aquis, quia natura sua petunt deorsum de-
scendere, licet enim inferiora corpora influxibus cælorum
subiaceant, non semper illos sine aliqua violentia patiun-
tur. Posse aquam attrahi à terra, & solum leuari docet ex-
perientia, quia videmus panem, aliud corpus porosum aqua
superpositum illam fugere, & omnes panis poros aqua
repleri, etiam vix exigua superficie primū spatium aqua
tangebat. Ultimò potest aliquis dicere nulla experientia
posse probari in altissimis terra montibus aquas reperi-
rī, quia etiam si videamus in altioribus montibus, ex his quos
cognoscimus emanare, forsitan alij reperiuntur eminentio-
res, in quibus nulla reperiatur aqua, sunt enim plures mon-
tes, quos nondum Cosmographi cognoverunt, neque ad-
huc ex his, qui Cosmographorum chartis reperiuntur pot-
uit experientia comparari an ex omnī illorum emi-
nentissimo aqua dimanet.

6. Circa elementum ignis nonnulli ex peruetustis arbitriis
sunt nullum dari ignem præter hunc, qui apud nos existit:
hos sequuntur modò plures recentiores, in quibus annu-
merandus est Ariaga suprà: Pythagorici teste Aristotele
lib. 2. de caelo cap. 13. text. 73. Ignem in terra centro consti-
tuebant, eumque locum Iouis custodian, tortuſque mundi
in locum appellabant, vt referat Plutarchus 3. de placitis
philosophorum cap. II. Alij quo referat D. Aug. lib. 2. de
Genesi ad litteram, nullum ignem præter cælestem po-
nebant, ē cuius concretione aethereos orbes confabant.
Sententia hæc modò partim arrisit perdocto cuidam nō
stris Magistro, qui ad caput primum Genesis defendit pri-
mo die creatum esse ignem significatum nomine lucis per
illa verba *fiat lux*, & potea quarta dicit ex partibus puriori-
bus, & defæctioribus eiusdem ignis fecisse solem, & lu-
nam & reliqua altra, quæ nihil aliud sunt, quām partes aē-
tis, & ignis inter se valde dense atque concreta.

7. Fert communis Philosophorum sententia dari elemen-
tum ignis, & supra omnia elementa Luna concavo imme-
diatē infidere. Feror in hanc partem non vrgenti aliquā ra-
tione, quam apud authores, qui de re hac agunt non inue-
ni, sed communī Doctorum, & plurimorum Patrum au-

thoritate, qui rem ita tradunt. Ex his citatis inuenies apud
Patres Conimbricenses lib. 3. de caelo cap. 5. quest. 1. D. Au-
gust. D. Hieronim. Clementem Alexandrinum. Diogenem
Aristot. Philonem Iudeum, & Plinium. Dari elementum
ignis probat D. Basil. hom. 3. exam. quia absque hoc ele-
mento masca, & mutila esset natura, cum illi elementū
ad eō excellens desiceret omnium actuosius, polleatque eā
lorem omnium qualitatū præcipū requisita ad produc-
tionem, & conseruationem omnium corporum sublunariorum.
His accedit nullam rationem efficacem adduci ad
naturam huius elementi impugnandam, vt ex solutione
argumentorum, quæ subſiccam modō confitabit. Propriam
ignis fedem esse ſupra omnia elementa iuxta Lunæ conca-
vum suadet experientia, quia videmus flammas conari ſem-
per ſursum euolare.

Obiecties contra præcedentem conclusionem: si dare-
tur ignis elementum in quoconque ſpatio exiſteret abſu-
meret corpora contigua, nimiaque illius voracitas totum
orbem accederet: ergo non datur talis ignis, & multum
expedit vniuersi conſeruationi illum non dati. Respondeo
ignis actiuitatem compesci; aſtrorum inſluſu. Nam cum
cæleſtibus corporibus incumbat ſublunaribus prouideres
in hac inſluſu exhibent neceſſarios, ne mutua ipſorum
pugna intermitant, & ne potentiorum vi alia non aequa
potentia penitus abſeatur. Reficit etiam aēr innata
humiditate, & frigiditate, ſue proprias, ſue aduentitias, vir-
tuti aētū ignis, ne in illius materiam ſimilem ignis for-
mam introducat, & ita dum aēr patitur ſimil agit, & mu-
tua ipſorum pugna, & actione, & reaſiōne qualitatū, ita
acrimonia capitur ignis, vt omnibus penfatis pra longo
tempore vix incrementum aliquod recipit leui aēris iactu-
ra, quam poſtea idem aer inſtaurat ſimili ignis iactura, & ſic
ex aſtrorum occurſu, & mutua elementorum pugna attem-
perantur actiones, vt nunquam notabilem partem ſuę di-
tionis elementum aliquod amiserit.

9. Obiecties secundū: Ignis in propria ſphera, vel paſceretur
extrinſeco aliquo pabulo vel non? Si paſceretur, cor-
pus aliquod in ſe conuerteret, & ita ſuccellū omnia con-
ſumeret: si non paſceretur, corrumperet illico, cūm ignis
abſque pabulo conſuerari non poſſit, vt ſatis notum eft ex-
perientia. Respondent Conimbricenses, & ferē omnes
Doctores ignem extra ſpherae propriam vndique contraria-
torum inuiriſ patēre, idēque ſtatiu extingui, ac proinde
ſi extrinſeco pabulo alia partes ignis denio genitæ non
ſuccedant loco illarum, quæ contraria ſupugnatiōne
perire. ſtatiu totus deficit ignis, in ſphera verò propria
cūm ignis agentibus contraria non impugnetur, poſtel diu
conſuerari, & ita neceſſum non eft nouas ignis partes per-
petuo conſuerari, ne totus abſumatur ignis. His addē extra
ſphera ſupugnatiōne ſursum ascēdere, & ita aēre impeten-
te illius materiam vtpote valde tenue diſpari, & in mi-
nutulas diuidi particulas, à quibus forma ignis facile
ciuiſus contrarij impugnatiōne depelluntur.

10. Obiecties tertio: Si inter corpora cæleſtia, & ſublunaria
interiaceret ignis, non poſſent ſublunaria frigeferi à cæ-
leſtibus, quia cæleſtia non poſſent medio igne ſummē calido
frigiditatem producere in aēre, aliisque corporibus,
qui eandem in igne producerent, alia agerent in diſtans,
qui agerent in propinquum. Respondeo poſſe corpora
cæleſtia producere in igne aliquem gradum frigiditatis
contra propriam ignis virtutem, & exigentiam, medio quo
poterunt frigiditatem illo intentore producere in reli-
qui corporibus, quia non eft contra naturam agentis na-
turalis fortius, & intensius agere in diſtans, quām in pro-
pinquum, quando paſſum propinquum ſpecialem reſiſ-
tiam habet refuſu effeſt producendi. Neque miran-
dum eft gradum frigiditatis in igne poſſe recipi; frequen-
ter enim experimur reliqua elementa cum qualitatibus
contrariis illis, quas exigunt. Neque ſpecialis eft ratio pro-
prier quam non ita contingat in igne, ex eo enim quod ſic
fortius agens reliqui elementis tantum infurit fortius
refuſere agenti contrario, & ceteris paribus in minori ef-
fectu, ſeu in remiſſione calore amiffo vincendum eſſe; non
verò non poſſe, neque in minimo caloris ab illo expulſi,
& frigiditatis recepta contra illius refuſentiam ſuperari.
Imò oppofitum ſuadet ratio, cūm enim calor in
igne receptus sit diuſibilis ſuccellū poſtel ab agen-
te naturali corrumpi, & poſtel dari agens, quod valeat
vnu, vel alterum graduum corrumperere, & non plures, &
huius natura eſſe corpora cæleſtia valde conſonum, &

necessarium est ad totius vniuersi conseruationem, vt hac ratione possint corpora cælestia frigiditatem in reliquis corporibus sublunaribus producere, & ex alia non ita valent ignem vicinum valde necessariò ad attemparandum frigidissimos Lunæ, & Saturni influxus penitus absorbere.

II Obiecties quartò: Ignis valde exiguis ex loco valde distanti valet nocturno tempore conspici: ergo si valta illa superficies immediata Lunæ concau ignem contineret, saltem nocturno tempore posset à nobis videri, atqui non videtur: ergo non datur talis ignis. Vulgaris solutio est ignem præ nimia raritatem videri non posse sed alia mihi necessaria est, cùm enim raritatem per intromissionem corpusculorum constituam, non congrue ignem in propria regione, ubi peregrina corpuscula raro, aut nunquam accedent, raro constituam. Melius respondendum existimo lucem ignis exiguum esse, quia valde exigua est ignis grossies, seu valde exiguis ignis interstitiis inter aërem, & Lunam. Eo enim ipso quod per totam Lunæ superficiem sit expansus, ad modum bractæ extenditur, & ita ob tenuitatem grossicie, seu profunda mensura, quam habet ignis, non potest ex loco adeò instanti discerni. Dico non posse discerni, quia forsan ignis lux à nobis videtur per modum vnius cum luce Lunæ, stellarum, toruſique cæli, & illam non discernimus, quia lux cæli eiusdem rationis est cum ignis luce.

II Ex his infertur in prima conditione terram fuisse aqua vndequecircunditam, & aquam aëre, & aërem igne, postea verò terram fuisse secundum plurimas sui partes discooperata à Deo reducente aquam ad certas cavautes, quibus concluditur, & ita superficie concaua, quam modo format aër, immediate cingit secundum alias partes aquam, & secundum alias terram, circumdat enim globum quendam compactum ex terra, & aqua, cuius extima superficies secundum vnas partes est superficies aquæ, & secundum alias est terra superficies, vt patet in aëre immediate attingente aquas maris, & fluminis, & reliquam terræ superficiem, quodammodo rotundam non esse satis ipsi oculis monstrant vallium contractus & montium superbus cacumina. An verò initio terram perfectè rotundam Deus creauerit, nēcne, disputant Doctores in caput 1. Genesis, seu in tractat. de opere sex dierum. Legantur PP. Conimbr. in Problemat. sect. 1. vbi pro vtraque parte Patres, & Doctores adducunt.

PUNCTVM III.

Quid sit Mixtio?

I Elementa per ordinem admixta explicantur, & definitur, & in mixtis virtualiter, aut formaliter, seu actu vel potentia dicuntur existere, ideo ad perfectam illarum notitiam scrii oportet, quid sit mixtum, & quid mixtio. Mixtum vt distinctum ab elemento dicitur omne corpus constans temperamento qualitatum contrariorum, sive productum fuerit ex congressu elementorum sive alio quoconque modo. Hac ratione mixtum diceretur lignum quod Deus modò crearet, nullà præsupposita materia, aut causâ creatâ quia in illud influeret. Verumtamen cùm omnia corpora ab elementis distincta, ex congressu elementorum, aliorumve corporum distinctorum, vt plurimū gignantur, ideo mixta dicuntur, quia in illis remanent mixtibia, & generatio quæ ex tali congressu resultat, mixtio dicitur cuius naturam in præsenti explicandam suscipimus.

II Dari mixtionem statuit communis Philosophorum consensus, & ostendit manifesta experientia, cui suffragatur ratio. Experientia, quia videmus humiditate, & calore videntibus ex congressu terra, aquæ, vaporum, & exhalationum circumfusi aëris ope gigni diversa corpora, & plura animantia tam vegetativa, quam sensitiva, qualia sunt tubera, fungi, rane, alioque huiusmodi bestiæ, quæ non nisi mixtione interuenient creantur. Cause producentes dispositiones ad formam mixti sunt, partim mixtibia, quæ corrumpuntur, vt postea dicam, quæ in ipsorum materiis produxere accidentia, quæ disponunt ad formam mixti. Verumtamen hec mixtibia non possunt producere ultimam dispositionem ad formam mixti, quia in instanti, in quo est ultima dispositio ad formam mixti producitur forma mixti, & corrumpuntur formæ mixtibium, quæ in-

formabant materiam in qua introducitur formæ mixtibio non potest ab his formis ultima dispositio ad formam mixtibio produci, quia nulla entitas potest in instanti, in quo corrumpitur ultimam producere. Producetur hæc ultima dispositio à reliquis partibus mixtibium, quæ superstant, in quibus non sit mixtio, necnon causis vniuersalibus per cælestes influxus. Forma mixti aliquid poterit produci ab ipsis elementis circumstantibus materiam, in qua producitur, seu aliis extrinsecis agentibus, quæ applicentur, aliquid ad causam primam recurrere necessarium erit, ut in generatione animalium, quæ ex putrefactione gigantum, quæ vt pote videntia à nullo non videnti creato produci possunt, & cùm nullum viuens creatum superficie cui illorum possit tribui productio necessariò recurrentem est ad Deum à quo videntia ista producuntur.

Mixtio sumi solet pro coniunctione diuersarum rerum retentis singularum naturis, sive possint separari, sicut uterum, & horreum separari possunt, posquam sunt permixta, sive separari non possint, vel certe non sine magna industria, sicuti vinum & aqua cum permixta sunt. Hæc mixtio tantum inuoluit coniunctionem quandam localem, absque aliquius termini substantialis productione, de qua mixtione in præsenti non disputamus, neque de illa quidquam notatum dignum tradi potest. Sumit mixtio fructus, & philosophica pro vniōne diuersarum rerum è quibus tertium quoddam resultat distinctum à compositis, ad quæ pertinebant materie, quæ vniuntur in mixtione, quam mixtione dari superestendimus, & est vnius valde rerum vniuersitati vniuersaque pulchritudini, que maxime accrescit multis compositis productis ex aliorum cressu.

Mixtione definiuit Aristoteles lib. 1. de generatione, cap. 10. *Mixtibium alteratorum vno*: quam, definitionem perobscuram, & difficilem esse nullus non videt, quam ad maiorem perspicuitatem posse reuocari nostri Conimbr. testantur cap. citato, q. 2. art. 2. ly *vno*, sumitur pro actione, quæ gignitur compositum in quo vniuntur mixtibia, quæ antea pugnauerant inter se, vt quodlibet alterum in propriam naturam conuerteret, iam verò vni tertio producatur, quod mixtum dicitur, vnius dicuntur, itaque generatio dicitur *vno*, non quia formaliter aliqua annectat extrema, sed quia ex vi illius producitur mixtum, seu compositum, in quo extrema contraria, seu mixtibia vni dicuntur. Ceterum possunt dici extrema mixtibia vni in mixto, quia in hoc vniuntur materie mixtibium, eo enim ipso quod ex conuentu aquæ, & terra tertium aliud compositum resultat, pars materia, quam ministrat aqua huc tertio resultante, vnius parti materia, quam ministrat terra, & ita in hoc mixto materia mixtibium vniuntur, quod sufficiens est, vt ipsa mixtibia vni duci possint. Alter ego existimandi mixtibia vni in mixto, eo videlicet modo, quo dicuntur in mixto permanere, ex eo enim quod in mixto permaneant qualitates elementorum dicuntur elementa manere virtualiter, seu in potentia in mixto: ergo dicuntur vni in mixto, in quo dicuntur esse, ea enim quæ sunt in illo, dicuntur in eodem vni.

Mixtione plures alij definiunt: *Generatio corporis resultantis ex contrariorum congressu*. Generatio quid commune est educatione elementorum, & reliquorum mixtorum, reliqua explicata, quæ sunt propria mixtionis, videlicet alternationem mixtibium, quam importat istorum congressus, similiter vniōne materium, quæ erant sub formis mixtibium, quia eo ipso quod resultat vnum tertium ex mixtibibus contrariis, illorum materiae necessariò debent vni, vt in vtrâque iam vna per vniōne constituta recipiatur forma mixti: excluditur etiam per hanc definitionem generatio quæ vnum corpus sive elementa, sive mixtum aliud conuertit in substantiam sibi similem, v. g. actio quæ ignem generat, sive ex alio elemento, sive alio mixto, quia hæc actio non resultat ex congressu contrariorum, sed tantum ex virtute ignis, qui aliud contrarium impedit, vt illud in propriam substantiam conuerteret. De mixtione multa prolixè satis Medici scribunt, multaque conditiones illius assignant, & enumerat Mercatus lib. 1. cl. 5. de elementis, art. 4. ex quibus nonnullæ falso nituntur principio, videlicet elementa manere formaliter in mixto, & ideo non subsistunt, alioque ex definitione tradita facile deducuntur.

PUNCTVM

P V N C T V M IV.

An elementa maneant actu formaliter in mixto.

Elementa manere in mixto non solum in potentia, & virtualiter ratione qualitatum, sed formaliter secundum proprias istorum formas sensere ex antiquis Philosophis Anaxagoras, & Empedocles, insuper Stoici, quorum vestigiis instituta Averroes, & Averroes apud Conimbr. lib. x. de generat. cap. i. q. 3. Sententiam hanc pugnacissime defendunt quā plures Medicis, illam ex recentioribus propugnant Peramatus lib. i de elementis. cap. 18. & Mercatus lib. de declaratione artis Medicæ, claf. 5. de element. art. 4.

Elementorum formas non manere formaliter in mixto defendunt Angelicus Doctor lib. i. de generatione. c. 10. & q. 5. de potentia. art. 7. in corpore, & 2. contra gentes, cap. 56. & i. p. q. 76. art. 4. Scotus in 2. dist. 15. quæst. vñica. Vtrumque ducunt omnes Theologi, atque Philosophi vñius scholæ sequuntur, quos citatos inueniunt apud nostros Conimbr. suprà, & apud P. Suarez in Metaph. disp. sect. 10. à n. 51.

Ex Medicis eadem sententiam acutiores sequuntur, illam defendunt Vallesius lib. i. Controv. Medic. cap. 1. Segarra lib. i. de natura hominis, Commento 4. Thomas de Garuo in summa, tract. i. cap. i. Petrus Garcia lib. i. super Fen. disp. 7. c. 3. vbi latè probat hanc fuisse Galen's sententiam, dolendūmque profecto, ait, Medicos aliquos testimoniis, & rationibus iam ab aliis explicatis, & solutis, sibi opponunt sententiam persuasiss. Sententia hæc est omnino certa, & longè probabilius.

Quia tuta nulla, multæ supersunt viæ rei non veræ defendendæ, id est in diuersis distracti sunt, qui defendunt elementorum formas in mixtis formaliter permanere; affirmant aliqui formas elementorum esse in diuersis partibus materiae adeò exiguis, ut sensum subterfugiant, ita ex Medicis Vega lib. i. methodi, cap. i. Alij, qui affirmant in eadem parte materiae esse omnes elementorum formas, in duplice sententiam sunt divisi. Quidam afferunt has formas non esse in materia secundum totam suam perfectionem, sed secundum aliquos remissionis gradus: ita Commentator communicebat. Alij dicebant, formam mixti non esse specialem aliquam formam, sed commixtionem formarum elementorum, quæ omnes simul mixtum constitut. Sic sentit Aureolus in 2. dist. 15. vt ibidem sentitur Capreolus & Gregorius. Alij formas secundum totam suam perfectionem in qualibet materia parte constitut, afferant tamen illis superaddi formam mixti, quæ ultimum totum substantiale completem ab solutè perfectum constitut: hic dicendi modus familiarior est recentibus Medicis.

Quomodocumque sententia hæc defendatur ingentes patitur difficultates: in primis commentatoris sententia omnino est commentitia, quia forma elementorum substantiales sunt, nulla autem substantialis forma gradus habet intensionis, & remissionis, omnis enim substantialis forma indiuisibilis est, & infelix versus intensionem. Primum dicendi modum videlicet formas elementorum esse in diuersis materiae partibus sic impugnat: sunt plura tota mixta omnino homogenea secundum partes sui: ergo partes illæ habent idem temperamento: ergo non datur vna pars gaudens forma ignis, alia forma aquæ, alia forma aëris, alia forma terra, alia hæc omnes partes essent valde heterogeneæ, cum diuersis formas substantiales elementales specie distinctas includerent. Russus secundum hunc dicendi modum forma mixti conservatur in hac particula materiae, cum hac elementi forma, & sine formis aliorum elementorum, verbi gratia, cum forma ignis sine formis terra, aquæ, & aëris, sed hæc pars formas mixti est eiudem rationis cum aliis: ergo sicut hæc conservatur habens tantum formam elementi ignis, sic reliqua alia partes eodem modo conservari poterunt. Idem argumentum conficio de alia particula, quæ conservatur in alia materia cum forma terra sine formis aliorum elementorum, ex qua argumentum conficio ad reliquias partes eiudem forma mixti, quæ cum eadem forma poterunt conservari, & necessarius non erit concursus omnium elementorum ad constitutionem mixti, sed sufficit vñam, vel alteram formam elementi reperiri ad cuiusque formam

mixti conseruandam. Ultimè contra hunc dicendi modum faciunt argumenta, quæ adducam postea perita ex repugnantia multiplicis formæ in eodem subiecto, quia licet iuxta illum non ponantur elementorum formæ in eadem parte subiecti, ponuntur tamen in eadem subiecti parte indiuisibiliter sumpta forma vñius elementi, & specialis mixti forma.

Eadem argumenta perita ex repugnantia multiplicis formæ in eadem materia impugnant modum dicendi Aureoli, iuxta quem mixti forma non est aliqua simplex entitas, sed aggregatio omnium formarum elementorum, quibus addenda sunt alia, quæ sententiam hanc esse valde absurdam manifestè offendunt: in primis secundum hunc dicendi modum non poterunt mixta substantialiter differre, sed tantum magis, & minus, quia omnia mixta includerent easdem formas substanciales, v.g. quatuor formas elementorum. Addo neque secundum magis, & minus adhuc accidentaliter danda esse mixta diuersa. Quia substanciales elementorum formæ magis, & minus non recipiunt: ergo eo ipso, quod materia duplicita mixti habent eadem in specie formas elementorum, in nullo possunt differre, cum dici non possit has formas secundum diuersos gradus intensionis, & remissionis in materia reperiri. Dices differre accidentaliter ratione diuersorum accidentium. Contrà: accidentia diuersa oriuntur ex diuersa substanciali forma, quæ est radix accidentium: ergo si formæ elementorum essent omnes eiusdem rationis absolute vla varietate substanciali, ex nullo capite posset peti accidentium diuersitas, potius ex formarum substancialium similitudine, & uniformitate, similitudo, & uniformitas accidentium est inferenda. Vbi enim est forma, quæ est principium accidentium, eiusdem omnino rationis, accidentia quæ ex forma oriuntur omnino eiusdem rationis esse necesse est. Deinde secundum hunc dicendi modum de medio tollitur generatio substancialis vñius mixti ex alio, quia cum omnium mixtorum forma substancialis eadem esset, non posset corrupti forma huius mixti per aduentum formæ alias mixti. Russus cum mixtum in elementum solueretur, nulli daretur substancialis generatio, sed tantum pura corruptio formarum elementorum, quia mixtum secundum hanc sententiam tantum differt ex eo, quod materia mixti habeat formas omnium elementorum, & materia elementi vñica tantum forma portatur: ergo vt materia mixti transeat à forma mixti ad formam elementi, non aliqua forma producenda est, sed tantum corruptio sunt forma elementorum diffinitorum ab illo, in quod mixtum dicitur resolutio: includebat, v.g. mixtum formam ignis, aëris, aquæ, & terræ, vt resoluerat in aquam necessarium non erit produci formam aquæ, quæ iam est in materia, sed corrupti formas ignis, aëris, & terre. Ultimè absurdissimum est dicere viuentia non habere specialem aliquam formam, sed tantum aggregationem formarum elementalium principium esse viualium actionum, infertur enim elementa viuere, quod nemo non nimis amens dicere audebit, neque aliquis non male sentiens in rebus fidei diuina poterit sic in homine philosophari, quia mixtorum numero continetur.

Contra ultimum dicendi modum, quo in eadem indiuisibili materia constitutur elementorum formæ, cum mixti forma superaddita, & contra omnes modos, qui in eadem materia duplicitem formam constituant, procedent argumenta, quæ iam subiiciuntur.

Primum esto, quod sufficiens esset ad rem conuincedam, etiam illæ fortiora non suppeterent: Hæc formarum multiplicatio necessaria non est, sed omnino superflua, & impertinens: ergo ponenda non est. Antecedens probo: specialis forma mixti seculis aliis elementorum formis, sufficiens est ad actuandam materiam, & ad constituendum mixtum confitans temperamento quatuor qualitatum: ergo elementorum formæ necessariae sunt in materia, quam actiat mixti forma. Confirmatur, si propter aliquam rationem necessariae essent elementorum formæ in mixto, maximè vt essent principium primarum qualitatum, quibus eget quolibet mixtum. Sed haæ qualitates possunt prouenire, & de facto prouenient à forma mixti: ergo ex hoc capite elementorum formæ necessariae non sunt. Minorem probo: omnia mixta secundum sententiam, quam impugnamus, habent in se omnium elementorum formas, & tamen in hoc plus viger calor, & in illo frigiditas, in alio siccitas, & humiditas in alio: ergo excessus illæ huius

qualitat's p̄e omnibus aliis in hoc mixto speciali non prouenit ex formis elementorum, siquidem he & quæ afficiunt omnia mixta, sed ex speciali forma mixti: ergo sicuti ab hac forma mixti prouenit hic excessus huius qualitatis p̄e aliis, poterit tota qualitas secundum se procedere: ergo qualitas innata huic mixto non arguit in illo formam elementi, quam in summo gradu qualitas illa comitur, sed in gradu non summo communem reliquias mixtis & in illis sine forma elementi reperiri potest: sicuti calor ab extrinseco productus reperitur in aqua, in qua non est forma ignis, quam calor summè intensus comitur. Eadem ratione magis confirmabunt solutiones argumentorum, quibus Medici probare intendunt formas elementorum in mixtis reperiri.

IO Secundò contra eandem sententiam argumentor sic: forma mixti supponit formas substantialiares elementorum; ergo supponit iam materiam substantialiter actuatam: ergo forma mixti non constituit cum materia vnum per se, sed vnum per accidens, & mixtum non est constitutum vnum per se, sed vnum per accidens constans ex formis elementorum, & ex forma mixti. Probo consequentiam: Quod aduenit toti iam constituto, seu materia iam substantialiter actuata non potest cum materia vnum per se constitutere, sed vnum per accidens, quia forma constitutiva vnum per se materiam actuat, & totum constituit, ac proinde non potest ipsa supponere antecedenter ad ipsam, quod ipsam debet præstare: sed forma mixti supponit materiam actuatam formam, seu formis elementorum: ergo non potest illam primo substantialiter actuare, & cum illa totum per se constitutere.

II Respondeat Mercatus formas elementorum actuare materiam illam disponendo ad formam mixti, quia sunt actus materiales, potentiales, & subordinati respectu formæ mixti, ad quam disponunt, quippe talis natura est informatio, & actus elementorum, ut habeat rationem actus respectu materie, comparetur tamen ut potentia ad formam substantiali aduenientem, quia dat esse speciū, & ob id mixtum vnum dicitur, & illius forma, aduenit enti in potentia ad illam, quia actus elementorum se habet veluti potentia, & dispositio ad formam mixti. Multa hic inuoluntur, que longam ferrent impugnationem ni breuissima omnia pectarentur coruientia. In primis formam substantiali dari subordinatam alijs formæ substantiali, ad quem disponat, inuoluit manifestam repugniant, est enim contra conceptum substantiae esse dispositionem ad formam substantiali, quia forma mixti, quia forma mixti non actuatur, aut informat formas elementorum, sed materiam in qua sunt hæ formæ, si cum forma mixti coniunguntur, sed tantum dici possunt potentia ad formam mixti, quatenus reliquunt in potentia materiam, ut actuatur mixti forma, sed eo ipso quod actuatur materiam non illam relinquunt in potentia ad aliam formam, quia materia per hanc formam semel actuata non potest in sensu composito per aliam actuari: ergo implicat formas elementorum actuare materiam, & illam relinquere in potentia ad aliam formam. Rursus efficaciter probo materiam eo ipso quod actuatur formas elementorum actuari illis tanquam ultimo actu, & non tanquam dispositione ad aliam mixti formam recipiendam. Forma ignis sciuncta ab alijs formis, materia vnta constituit compositum substantiali, videlicet ignem ultimum constitutum, & compleatum, & vndique perfectum, atque adæquatum: ergo etiam simul cum illa forma alia eandem materiam informant, idem constituit compositum, eodem modo perfectè adæquatum, & compleatum: ergo constituit illud ex materia, & forma ignis non ordinatur tanquam materia, & potentia ad formam mixti, cum qua totum adæquatum constituit, quia nullum totum adæquatum ordinatur ad componendum aliud cum alia forma superaddita, est enim contra rationem adæquati

ordinari ad aliud componendum. Responderet Mercatus formam ignis, & cuiusvis elementi constitutere totum compleatum, & vndique adæquatum, quando non est alia forma nobilior, quæ totum constituit, secus quando illi adiungitur forma alia perfectior, tunc enim non constituit compositum forma elementis, quæ ignobilioris est, sed nobilior alia, quia omne totum constituitur per formam ultimam, & nobiliorem. Hinc in mixto non constituitur totum per formas elementorum, sed per specialem mixti formam, quæ est omnium perfectior, atque nobilior triuens toti compoſito est specificum. Soluio hac facilis refellitur, quam refertur. Forma ignis vnta materia sue eidem materie adiungatur alia forma sue non, semper est eadem: ergo semper constiuit idem compositum, quod nihil est aliud quam materia, forma, & vnius ergo si quando est in materia sine alijs formis, constituit compositum absolute perfectum, & vndique adæquatum, & idem constituit etiam eiudem materie forma alia adiungatur, quæ si ex se sufficiens sit compositum constitutere, constituit aliud communicans in materia cum compoſito, quod alia forma constituit, & ab illo distinctum secundum formam à qua differentialis essentia ratio defumitur. Ex his inferitur quod si eamdem materiam forma elementales, & specialis forma mixti afficerent, essent plura compoſita, & verè materie illa componeret quolibet elementum, & absoluè verum esset dicere: hoc est ignis, & hoc est aer, & & quæ bene verificaretur quilibet propositio, ac verificatur modò de simplici elemento seorsim sumpto.

Conuincit etiam non posse in eandem materiam elementorum formas coire manifesta pugna, quia per se inter se gerunt elementa, cum enim qualitates habeant inter se contrarias medijs quibus mutuo se impugnant, quolibet intendit aliud destruere, illudque in propriam naturam conuertere. Quod si elementales forma possent in eodem subiecto componi, quorū vnum elementum alterius formam destrueret, cum posset propriam formam in illius materiam introducere, & materia illam admittat propriā retentā formā, & harum formarum communicatio mutuò fieret, enim congrederentur ignis, & aqua, ignis in materia aquæ formam ignis produceret, cui non reficeret forma aquæ, quia impossibilis fingitur secundum sententiam, quā impugno, cum formā ignis, vicesque rependeret aqua, quia eodem modo propriam formam produceret in materia ignis, in qua ambo federe cum ignis formā coniungeretur. Dices formas inter se pugnare ratione qualitatum, quas secum afferunt. Hoc ego non nego, sed intendo idem dicendum esse in mixto, in quo forma elementales reperi non poterunt, ratione qualitatum, quas secum afferunt, quarum qualitates cuiuslibet elementalis formæ incompossibilis sunt cum qualitatibus aliarum formarum elementalium, & specialis formæ mixti. Dicis in mixto mutuo has qualitates attemperari aduentu contrariarum, & aduentu formæ que exigit qualitates contrarias illis, quas alia forma exposcit. Ex hac solutione vires resumit mea argumentatio in mixto attemperantur qualitates, ita ut sint in gradibus remissis, etiam formæ illas in gradibus intensis expolicebant ergo eodem modo poterunt attemperari in materia, in qua formæ duorum elementorum conuenient. Mitto hanc attemperationem ficticiam esse, nunquam enim ignis existit cum maiori intensione frigiditatis aduetitia, quia innati calor, quod continget in omnibus mixtis que frigiditate præminent, si elementalem ignis formam continerent, si etiam continget in formis elementorum omnium, quod alienum est ab omni veritate, formæ enim que secum afferunt qualitates incompossibilis, incompossibilis sunt in se ipsis, & ex incompossibilitate qualitatum rectè inferimus incompossibilitatem formarum substantialium, quæ sunt harum qualitatum radices. Mitto alia plura, quæ contra hanc sententiam possem adducere, ne in re omni fundamento desitutam longiore, quam pars disputationem instituam.

Principium fundamentum, quo Medici mouentur ad afferendum elementa manere formaliter in mixto petunt est ex autoritate Aristoteles, & Galeni. De Galeni authoritate Philosophus non medicus multum non curabit, verum Vallesius, & Garcia, quibus per orium datum est Galenum consulere, multis contendunt ab hac mente longè suisse Galenum, iam de mente nostri Philosophi probant Combricensis, supra artic. 3, numer. 1, eam suisse,

fuisse, formas elementorum non manere formaliter in mixtis, sed corrumpi formam cuiusque elementi ad introductionem formae mixti. Idem late ostendit Petrus Garcia cap. 3. citato, vbi recte explicat nonnulla testimonia, que pro opposita sententia Mercatus, & alij adduxere. Verum tamen elementa aliquo modo in mixto contineri negandum non est; id enim fert communis loquendi modus Philosophi satis familiaris, qui cum elementum definitum dixit manere in mixto actu, aut potentia, ideo necesse est explicare quomodo elementa dicuntur permanere in mixto, ut ex modo quo haec loquuntur intelligatur, explicacionem accipiunt testimonii Philosophi, quibus opposita sententia suaderi intenditur. Sentio elementa dici virtualiter in mixtis manere, quia in his remanent illorum virtutes, hoc est qualitates primae, que sunt virtutes elementorum, illae enim qualitates, qua summe intensa in elementis reperiuntur, in quolibet mixto in gradibus remissis reperiuntur. Si explicat Angelicus Doctor existentiam elementorum in mixto 1. part. questione. 56. artic. 14. ad 4. vbi haec habet: *Et ideo dicendum est secundum Philosophum in 1. de generat. quod forme elementorum manent in mixto, non actu, sed virtute: manent enim qualitates propria elementorum licet remissa, in quibus est virtus formarum elementorum.*

14 Arguit secundò Medici: quando perit mixtum resolvitur in quatuor elementa: ergo elementa formaliter in mixto continetur; consequentia videtur efficax, quia nihil potest resolvi in illa, que formaliter non includit, totum enim resoluitur in partes, quibus constat, & quodlibet ens in illa, quae in se continet. Antecedens probatur: Quando comburitur lignum adest ignis, & adest aqua, nempe humor ille aquosus, quo lignum quasi sudare conspicimus, adest terra, videlicet cinis, & non adest aer, qui in fumo conspicitur, ergo in resolutione mixti dissoluntur quatuor elementa, que in illo erant quasi involuta, & cooperata forma mixti. Nihil contra nostram sententiam concludetur, etiam si corruptionem cuiusque mixti comitarentur quatuor elementa, in quo resolvi diceretur, quia facile dici potest elementa tunc generari. & prius tempore non praecepsisse, dum forma mixti permanebat, quia corruptio mixti non contingit sine noua aliqua generatione, cum agens naturale per se corruptionem non intendat, sed generationem. Ex hoc principio ratione conficio, quia non solum satisfaciunt praedicto argumento, verum etiam oppositam sententiam impugno. Quando corruptitur forma mixti, verbi gratia, lignum, resoluitur in quatuor elementa, ut in obiectione traditur, & nulla alia forma distincta à formis elementorum succedit forma mixti corrupta: ergo forma elementorum producuntur in illo instanti, in quo corruptitur forma mixti, quia nunquam contingit corruptio forma sine noua aliis productione, cum autem nulla appareat forma, que producatur cum corruptitur mixta forma secundum doctrinam, quam obiectio continet, necessum est aliquam elementalem formam produci, quod signum est non praecepsisse in mixto, quia si antea praecepsisset, non modo primo producetur. Secundo forma mixti corruptitur ex vi forma existentis in materia, quam informabat, in eodem instanti, in quo illa definit est, sed secundum hunc dicendi modum in materia mixti tantum reperiuntur forma elementorum in instanti, in quo forma mixti corruptitur: ergo forma mixti incompossibilis est cum formis elementorum, ergo non potuit habere cum illis materiam communem, dum existebat, quam si habuisset, nunquam expellerebat à materia ex vi illarum, non enim potest forma expelli in hoc instanti à materia ex vi alterius formae, cum qua tempore precedunt in eadem materia fuerat commorata. Ad illud quod dicitur deberi contineri in toto illa, in qua resoluitur. Respondeo: resolutionem posse fieri praecepsè per separationem extremorum, in qua sit, vel per productionem illorum: cum sit praecepsè per separationem, necessum est praecepsè extrema, in qua sit resolutio, quando verò sit per productionem illorum, necessum non est extrema praecepsisse in toto, seu in ente, quod resoluitur.

15 Secundo Respondeo in combustionē ligni, & sic in corruptione omnium mixtorum, non reperi resolutiōnem in quatuor elementa factam, quia substantia aquosa, quam ignis per extrema ligni extracta, aqua non est, sicuti non est aqua humor ille, qui virtute ignis ex floribus, herbisque artificiōe exprimitur, sed est humor quo arbor nutrieba-

tur, vel quod verius iudico, est sudor arboris, seu resina, aliūve resinaceus humor, qui in ligno includebatur, vel forsan, ut alij volunt erit aqua, que in poris lignis illiusve foraminibus erat detenta, postquam pluia rū vi intima ligni foramina penetraverat. Cīnis non est terra elementum, sed substantia terra valde similis, seu partes ligni, quae virtute ignis corrupti non potuerunt. Similiter fumus aer non est, sed substantia alia aeri valde simili, vel ligni particulae, quae praenimia humiditate non potuerunt perfectè concipi, & in substantiam perfectam igis us converti, seu in flamas accendi, si substantiae sunt magis fumofæ, quod magis humidæ, & illæ, que sunt nimis secca & lutu carbo, parum, aut nihil fumi excitant.

16 Agunt tertio Medici: Mixtio est elementorum vno: ergo in mixto reperiuntur elementa vna. Rursus in mixto reperiuntur qualitates elementorum: ergo reperiuntur elementorum formæ, quia qualitates elementorum nunquam non proprias eorumdem formas comitantur. Deinde si elementa dicuntur contineri in mixtis ex eo tantum, quod in his illorum qualitates coextantur, vnum elementum in alio contineri dicetur, quia vnum elementum continet saltē in gradu remisso qualitatem, quam aliud continet in gradu summè intensō. Ultimè in congreſsu elementorum, vel neutrum vincit, & sic il orum quodlibet propriam retinet natum, & mixti generatio non fieri, vel vincit vnum, quod si fiat, hoc vincens in propriam naturam alia elementa convertet, & sic non contingit mixti generatio; vel omnia vincunt elementa, & sic omnia propriam formam producent in materia, & fieri mixtum includens omnium elementorum formas. Respondeo, *Ad primum*, elementa vni in mixto non formaliter ratione formarum, sed virtualiter ratione qualitatum, quia omnes qualitates quatuor elementorum in vnum mixtum confluant, ea enim ratione, qua dicuntur elementa esse in mixto, dicuntur vni in illo, vel vni in mixto, quia illorum materies, quae diuise erant in elementis, vniuntur in mixto, & vnam materiam efficiunt, eadem enim ratione, qua dicuntur elementa permanere in mixto, in illo vni in mixto dicuntur, ut Puncto precedenti dicebam. *Ad secundum* dico qualitates elementorum comitari proprias elementorum formas in illa intentione, quam in eisdem qualitatibus exigunt elementales formæ, in remissiori autem communes esse quibusvis compositis. *Ad tertium* dico nullum elementum dici esse in alio, quia nullum continet omnes qualitates, quas continet aliud. *Ad ultimum* dico in congreſsu elementorum nullum absolute vincere, sed vinci omnia, quia corruptis omnium formis tercia alia ab omnibus distincta ex illo resurgit congreſus.

PUNCTUM V.

De primis qualitatibus.

17 **P**rimæ qualitates dicuntur, quae neque ex aliis, neque ex se mutuo sunt, sed ex ipsis oriuntur ceteræ, quae definitio tantum potest comprehendere calorem, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem, & his omnibus competere, si datur certum est: competit definitio his qualitatibus, quia illarum nulla sit ex aliis qualitatibus, hoc est quia nulla resultat ex commixtione aliarum qualitatum, hoc enim sonat fieri ex aliis, non verò non produci ab alia, vel ab aliis qualitatibus, lux enim caloris est producta iuxta vulgarem sententiam, nihilominus calor qualitas prima dicitur, quia non sit ex temperatura aliarum qualitatibus neque primarum, neque secundarum, & sic frigiditas, humiditas, & siccitas. Infūper ex harum qualitatibus commixtione sunt omnes qualitates, quae sunt ex aliquarum attemperatione, color enim, & sapor, & alia huiusmodi qualitates resultant ex attemperatione, tum calor, & frigiditas, tum humiditas, & siccitas inter se, ita ut entitatis in quibus haec qualitas magis eminet, hic color magis elutus, sic nimis calida nimia afficiuntur nigredine. Consistit ergo ratio primæ qualitatibus in his duobus, videlicet in eo quod qualitates, que primæ dicuntur non sunt ex aliarum attemperatione, & in eo quod reliqua qualitates ex ipsarum temperie resulant. Sic lux prima non dicitur qualitas, quia licet non sit

ex aliis qualitatibus, non tamen ex ipsa cum aliâ attenuata resultat qualitas alia in eodem subiecto, in quo ipsa est. Similiter, et si detur, colores medios resultare ex commixtione colorum, qui summè opponuntur, & dicuntur extremi, nihilominus colores extremi prima qualitates non dicuntur, quia ipsi ex commixtione aliarum qualitatum resultant. Neque ideo propriæ primæ qualitates non sunt calor, & frigiditas, siccitas & humiditas, quia ex illis non oririuntur lux, sonus, impulsus, & aliæ similes, quia haæ qualitates, ex nullis aliis sunt, & non est proprium primarum qualitatum, ut omnes qualitates, quæ prime non sunt ex illis sunt, sed ut omnes qualitates, quæ sunt ex commixtione aliarum, & secundæ dicuntur, sunt ex illis, quod conuenit quatuor qualitatibus afferentibus respectu omnium, quas agnoscimus deseruientes ad generationem sublunarium, in ordine ad quas, qualitates illæ definiuntur, & prima dicuntur. Ex his inferes lucem, sonum, impulsum, potentias vitales habitus intentionales, actusque potentiarum non esse qualitates primæ, neque secundæ, non primæ quia ex illarum commixtione aliæ non resultant in eodem subiecto: non secundæ quia huiusmodi qualitates non resultant ex aliarum commixtione.

2. Ex qualitatibus primis connumeratis calorem esse entitatem positivam fatentur omnes, illiusque actiuitas satis demonstrat. Negant id frigori nonnulli afferentes esse priuationem caloris, errant tamen turpiter, quia frigus positivè influit, & aliud frigus producit, quod experientia monstrat, quando corpus frigidum alijs corpori applicamus, statim enim corpus applicatum frigiditatem concipit à corpore frigido progenitam. Neque corpus frigidum aliud frigescit præcisè per negationem caloris, quia nullum agens immediate negationem producit, & ita nufquam posset ab agenti naturali frigiditas produci, neque destrui scalor, cum nullum naturale agens sit immediate destruendum alicuius entitatis, sed tantum destruit quatenus ponit entitatem incompensabilem cum destruenda. Quod si dicas agens naturale producere qualitatem aliquam media qua destruatur calor, & illius succedat negatio, quam tu frigiditatem appellas, non negationem illam, sed entitatem positivam, quam dicit principium esse talis negationis, frigiditatem appellare deberes, siquidem secundum hunc dicendi modum semper qualitas illa negationem comitaretur, meliusque effectus positivus quos in corpore frigido experimur qualitati positivæ, quam pura negationi tribuantur, in quibus præcipius est sensatio, sentimus enim corpus frigidum, & magis frigidum, non possumus autem sensu tactus negationem sentire.

3. Alij apud Conimbric, quæst. 2. art. 2. affirmant calorem, & frigiditatem esse entitatem positivam, humiditatem vero non esse qualitatem, sed substantiam fluidam; siccitatem vero huius substantiæ priuationem, hos sequutus est Arriaga disput. 4. sect. 2. subsect. 1. Communis tamen sententia, fert humorem, & siccitatem esse qualitates positivæ substantiæ superadditas, ita Conimbric. supra, qui affirmant sententiam hanc luculentem probatam fuisse à Plutarcho in libello de primo frigido, firmius huius sententia fundamentum mihi est omnium Philosophorum consensus, in quibus præcipiè Medici dari has qualitates acerimè defendunt. De mente Aristot. dubitari non licet, sive enim de his qualitatibus agit multis in locis præcipiè lib. 2. de generatione per totum, maximè capite 2. vbi illas definit. Accedit communis Doctorum consensus experientia, qua tactu has qualitates sentimus cum enim vestes aliave corpora tangimus, sentimus humiditatem & siccitatem & dicimus, corpus hoc est humidum, vel siccum. Dari has sentationes, quibus dicimus sentire humiditatem & siccitatem nullus sensitus negabit, poterit tamè dici tunc non sentiri speciales qualitates, sed substantiam ipsam aliavæ qualitates communes, neutrum autem verè dici sic probo. In eodem corpore modo calido, modo frigido sentimus humiditatem, & siccitatem, quantumvis enim lapis calefacit, aut frigescit sensu tactus illius siccitatem percipimus, & quantumvis calida frigideæ qualitas sit illius humiditas tactu percipitur: ergo illud quod tangimus cum dicimus tangere humiditatem, & siccitatem, non est calor, aut frigiditas: ergo non est qualitas aliqua distincta ab speciali humiditate, & siccitate, nulla enim appetet cui possit sensatio ista specialiter

tribui. Secundò cum medicus tangit carnes infirmi iam diu putrida febri laborantis, in quacumque intensione aut remissione calorem, & frigiditatem habent, antequam pulsum attrahet, illiusque gradus noueris, sapè gravatum morbi cognoscit ex siccitate, quam tangit in carnis ergo tunc non tantum tangit calorem aut frigiditatem, vt contendit Arriaga, sed aliquid aliud, siquidem in eisdem carnis diuerso calore, & frigore affectis eamdem siccitatem præsentit. Confirmatur: sensus tactus discernit inter substantias, quas vocamus humiditas, & inter illas, quas siccitas appellamus, quam discretionem non facit sensus visus, non enim ex visu poterimus comparare notitiam, quæ dicamus, corpus hoc est frigidum, vel humidum, quam sensu tactus percipimus, cum enim seire volumus, an vestis sit humida, vel seca, non illam oculis inspicimus, sed manu tangimus: ergo hoc per quod substantia constituitur humida, seu per quod habet illud, ratione cuius humida dicitur, sive sit accidente speciale distinctum, sive ipsam et fluida substantia, tactu percipitur. Sed substantia ipsa in se ipsa immediate non sentitur: ergo substantia non dicitur humida per se ipsam, sed per aliquid superadditum. Confirmatur: siccum substantiam ex quo fluidam esse cognoscimus, potius visu poterimus, quam tactu percipimus: ergo id quod sentimus, cum dicimus substantiam esse humidam, non est substantia esse fluidam, seu substantiam posse fluere: ergo sentimus qualitatem aliquam superadditam illi inhaerentem. Idem argumentum confidio de sensatione tactus, quæ dicimus siccitatem sentire, illa enim non tangit negotio flexibilitatis, neque aliqua durities, seu consistentia partium opposita aptitudini ad fluendum, in lapide enim, qui neutrino quale posset humiditatem sentimus: ergo sentimus qualitas substantia superaddita, quæ humiditas dicitur. Eamdem conclusionem multi probant ex virtute aquæ virtusque qualitatis, verum tamen adeò exilis est hac virtus, vt agere posse aliiquid ex illa nobis innotescere, & fatidit defendere contra sententiam oppositam talem virtutem inesse his accidentibus.

Obiicies, humorem, & siccitatem non sentiri per se, sed ratione caloris, aut frigiditatis, nullumque stare fundatum ad has qualitates superadditas concedendis, & ita esse denegandas. Respondeo rem matre insipienti grauiissimum fundatum esse autoritatem omnium Doctorum afferentium dari has qualitates, & sensu tactus, nullamque rationem positivam pro opposita sententiam inuentam fuisse. Insuper Respondeo falsum esse has qualitates tantum sentiri ratione frigiditatis, aut caloris, ostendit enim manifesta experientia præter calorem, & frigiditatem, aliquid aliud percipi sensu tactus, cum dicimus corpus siccum, vel humidum tangere, quod humiditatem, & siccitatem qualitates distinctas à substantia tanta appellauit schola.

Secundò obicit Arriaga, humiditatem non posse aliud corpus humectare, nisi per ingressum substantiae fluidæ, quia si inter ipsum, & Oceanum aquam vitrum leue ponetur, per quod non posset aqua permeare in æternum non humectaretur. Ex quatuor primis qualitatibus Aristoteles calorem, & frigiditatem qualitates actiue appellavit; passius vero humiditatem, & siccitatem, quæ occasione trahant Doctores, an humiditas, & siccitas virtutem habent ad producendas similes qualitates, de qua re multa scribunt Medici, legatur Petrus Garcia supra. Ex his deduces, quod etiam sibi humiditas humiditatem producere non posset, non ideo negandam esse hanc qualitatem, posset enim dari sine virtute actiua producendi similem effectum, sicuti datur calor, qui similem colorem producere non vallet. Affirmo tamen cum ferè omnium sententia has qualitates habere virtutem actiuan producendi aliam sibi similem qualitatem, & tantum passius dici, quia illarum actiua virtus nimis debilis est. Neque audebit Arriaga experiiri, quod tanquam certum supponit, quod certe sine gratia sui detrimenti non præstaret, existimo enim prædicta experientia tantam Arriagam sensuram humiditatem, ut magis eam à se curaret expellere, quam nunc à Philosophia. Sentio ergo prædicto casu hominem valde humectandum esse; quod quicunque experietur, si in terra aqua debilitate vitrum ponat, & suprà illud corpus aliud humiditatis capax, quod valde humidum inueniet, & magis humidum versus partes illas, quæ vitrum immediate tangunt, quod signum est corpus illud non humectari tantum ab

aere, quia hic minus tangit partes immediatas vitro, quam alias superiores, quae aere cinguntur, nullo alio corpore impidente. Similiter negandum est, quod supponit Arriaga merces in navi non humectari aere non ingredienti, quod falsum esse deprehendet, quicunque simul tangeret merces, quae diu per mare vixit fuere, & alias quae loco sicco fuissent asseruatae, monstrat etiam humiditatem concipere omnia, quae in locis humidis reponuntur, odor illis adiunctus, qui ex humiditate eisdem adueniente resultat.

6 Patres Comibric, quæst. 3, art. 1, definitiones omnium qualitatum ex Aristotele, referunt, ex quo per concretum sic calor definitur. Calidum est, quod ea congregata, quæ sunt eiusdem speciei, hoc appareat in igne, qui aurum cum aliis metallis permixtum purgat ab illis, & partes auri diuisas interpositione aliorum metallorum in unum congerit, & inter se vnit. Deinde duas partes cera diuisa calore rarefunt, & vniuntur; idem dicitur de duabus densatis, quæ vniuersi nequeunt, solvantur autem, & vniuntur calore. Neque contra hanc definitionem est, calorem extendere corpora calida per rarefactionem, quæ in nostra sententia cum divisione rari corporis contingit, quia diuisiones in rarefactione factæ sensibus imperceptibiles sunt, & vniiones superdictæ sunt valde sensibiles, & ita calor per ordinem ad vniiones sensibus perceptibiles definitur, nulla habita ratione diuisione infinitibilum, quæ occasione caloris aliquando in rarefactione contingunt. Posset etiam dici in rarefactione vi caloris tantum contingere dilatationem, & separationem localem partium, quæ diuisa supponuntur, & nullam nouam diuisione contingere. Deinde calor aliquando vas vitreum frangit, aliquandoque calore diuiduntur ea, quæ sunt eiusdem generis, & si vimum congelatum, & aqua congelata, que separata sunt applicentur igni mutua diuisione intermixcentur partes vini & aquæ; nihilominus dicendum est Aristoteles definitionem subsistere, & explicanda proprietas illa congregandi illa, quæ sunt eiusdem generis de calore intenso intra latitudinem proprii temperamenti formæ vniuersæ, non vero de calore ita intenso, ut deltriat temperamentum, & formam corruptat, & haec ratione responderetur ad difficultatem peritam ex vniuersi contractione. Ad aliam de aqua, & vino congelatis quæ vi caloris miscetur dicendum est Aristotelem definitum calorem secundum effectum, quem communiter, & frequentius habet, licet aliquid oportet fortius.

7 Hæc ad expicandam vniuersam definitionem, quam tradidit Aristoteles, non animo definiendi naturam huius qualitatis per proprium genus, & strictam differentiam, sed illam quomodolibet explicandi descriptione quadam accommodata his, quæ sensibus percipimus, eadēque latitudine accipienda sunt definitiones reliquarum qualitatum, quas iam subiici.

8 Humidum definitur, quod difficile proprio termino terminatur, facile vero alieno, quod conuenit aeri, & aquæ, quæ propriis terminis contineri non possunt, facile enim ex omni parte labuntur; haud difficile autem alienis intra vas, vel intra quocunque corpus aliud cohercentur. Quod autem aër aliquando velocissime creatur, & mare rapidissime concitetur, prouenit ab extrinsecis Lune aliorumve astrorum influxibus, ex se enim aqua debili competetur termino, & aëri subtilissima aranea telula clauditur.

9 Sicutum definit Aristoteles, quod facile proprio termino, difficile alieno terminatur, ut patet in terra, & in aliis corporibus, quæ intra proprios terminos continentur, neque facile hinc inde labuntur, difficileque alienis terminis valent contineri, quia propriis contenti externi contineri non possunt, neque obstat ignem sua voracitate materiam sibi proximam depascere, ac in propriam ignis naturam contingua corpora conuertere, quia hoc non est non contineri propriis terminis, sed illos extendere, maioresque acquirere nouæ substantia antique unita acquisitione. Neque ex eo quod ignis leuis sit, & facile mouetur, dici potest propriis terminis non contineri, quia semper propriis terminis mouetur, illud enim tantum dicitur non propriis terminis contentum, quod per sui diuisione nullo impetu contrario facile dissipatur, ac in diuersas partes delabitur. Ex hoc inferes lapidem papyro incolatum non contineri papyri terminis, continentia de qua Aristoteles, egit in his definitionibus. Quia etiæ papyro aliòe corpore commoto lapidis in terram decideret, non tamen dissiparetur secundum partes, neque in diuersa spatijs latera, partes lapidis dissipatae laberentur, sed omnes seruatae eadem formaliter pro-

portione approximationis, quam inter se anteab habebant, in terram deciderent, in qua proportione consilit contientia, de qua loquitur Aristoteles, quamque habent aëris, & aqua ratione termini extrinseci, quia amotis lateribus vas continentis aquam, aqua dilaberetur illiusque partes mouerentur non seruata proportione formalis approximationis, quam inter se habebant, quapropter dum cum eadem proportione intra vas mouentur, hanc tribuimus terminis extrinsecis vatis competenteribus partes aquæ, ne dilabatur, & non naturæ eiusdem aquæ continentis se propriis terminis.

10 Hic inquiri solet an qualitates symbolæ inter se specie distinguantur, vel non. Qualitates symbolæ dicuntur,

quæ eodem nomine diuersis in specie subiectis gaudent, verbi gratia, calor ignis, & calor aëris, elementalis calor & calor a sole productus. Affirmant aliqui calorem cælestem, hoc est fluentem a corporibus cælestibus specie distinguunt a calore elementali, & vitali. Alij calorem vitalis a reliquo omnibus, quos putant esse eiusdem speciei, specie distinguunt. Questionem hanc prolixè satis Medicis tractant, apud quos longas disputationes inuenio, nihil tamen reperio, quod adhuc mediori disputationi materiali præbeat, ideo affirmo breuissimè calores omnes, quos huc vix experti sumus in quibuscumque subiectis existentes (idem dico de frigide, & aliis qualitatibus) esse eiusdem speciei. His moueor: Calores omnes ad inuicem intenduntur, verbi gratia, calor ignis, seu productus ab igne intendit calorem productum a Sole, vterque calor intendit calorem natuum viventis: ergo omnes hi calores sunt eiusdem speciei. Antecedens monitrat experientia, consequentia est bona, quia qualitates inter se specie distinguuntur non intenduntur. Secundum: omnes calores a quocumque principio producti eodem omnino modo immutant sensus, & sensationes eiusdem speciei, & omnino similes producent: ergo omnes sunt eiusdem speciei. Tertiò, frigiditas sive producta ab aqua, sive ab alio quocumque principio eodem modo expellit calorem vitalem, mentalem, & cælestem: ergo nullum superest principium, ex quo possimus qualitates symbolas comitantes subiecta specie distincta secundum speciem distinguere. Confiratur, & hæc sit quarta ratio huius conclusionis. Diuersitas principiorum, etiæ distinctionem arguat actionum, quæ per se ipsas sunt connexæ cum principiis, & non sunt indiferentes, vt procedant ab hoc principio, vel ab illo diuersitatim effectuum non arguit, cum enim effectus non dependat per se ipsum a principio, sed per causalitatem superadditam potest esse indiferens, vt dependeat ab hoc vel illo principio specie distincto: ergo ex distinctione specifica principiorum non infertur distinctio specifica qualitatum: ergo nullum est fundamentum ad multiplicandas species qualitatum pro multiplicatione subiectorum specie diuersitatem, cum totum principium distinctionis qualitatum ex distinctione principiorum desumendum esset, nullum enim aliud superest ad illas distinguendas: ergo fingenda non est talis distinctio absque aliquo probabili fundamento.

Oibi. Calor febrilis extinguit calorem naturalem: ergo non est eiusdem speciei cum illo. Resp. calorem febrilem non semper extingueret calorem naturalem, sed illum intendere, quæ intensio subiecto est valde nociva, aliquando illum extingueret non immediatè, sed dissipando, & corrumpendo partes, in quibus subiectatur, quibus corruptis corrumputur calor illius inhaerens, eodem modo ignis fornacis extinguit lucernæ ignem attenuando aërem, quæ attenuatione subtilissimus redditur, & valde aptus morui, quo motu dissipatur flamma illa materia, in qua erat forma ignis, quæ valde diuisa facilissime extinguitur, & græque conferatur, aut ob materia paruitatem non percipitur, aut non discernitur a reliqua luce, quam per medium alijs ingens ignis effundit. Si adhuc audire cupias rationes aliquas leuis momenti, quibus nonnulli qualitates omnes pro distinctione specifica subiectorum specie distinguantur, confule Petrum Garciam super Fen.

11. lib. 1. disput. 4. cap. 15, vbi
illæ refert, & refellit.

P V N C T V M VI.

Qualitates per singula distribuuntur elementa.

Calore in summo igni competitore satis euincitur ex nimio calore, quem recipit corpus igni applicatum, & ex vehementis caloris sensatione, quam atacto igne experimur, insuper tria alia elementa non habent summum calorem: ergo summus calor conuenit igni, oportet enim quilibet qualitatem habere proprium subiectum, cui in summo gradu inhaerat. Conclusio haec certa est apud autores, leges plurimos apud Conimbric. quest. 4. art. 1. Terram esse summe sicciam communis Philosophorum Medicorumque fert opinio, quod sacer textus innuere videtur Genes. vbi terra arida vocatur, quasi antonomasticè, quia inter omnia elementa est summe arida, hoc est summe secca. Sic etiam elementorum ordo expositus videtur, aer enim, & aqua nihil siccitatem habent, ignis licet siccitatem contineat non summam, ac proinde tantum terra superest, quæ sit proprium siccitatem dominium, vbi secundum tuam totam infideat intensionem: loquimur cum omnibus authoribus in hac sententia non de summa intensione, quæ supernaturaliter potest qualitati contingere, quia haec nullis clauditur terminis, ut dictum est, sed de illa, & quæ naturaliter potest reperi in qualitate ordinata ad formam substantiam secundum totam intensionem, quam contineat.

2. Maior difficultas eil de humiditate, & frigiditate quomo inter aerem, & aquam distribuantur. Galenus lib. 1. de elementis cap. 3. & lib. 1. de simplicium medicamentorum facultatibus capite 8. & clariss cap. 32. & alij apud Conimbric. art. 1. affirman aerem esse summe frigidum, quam sententiam teneat Arraga, qui cum neget dari siccitatem, & humiditatem, duabus aliis qualitatibus debet quatuor elementa componere, aliasque elementorum naturas meditari ab his, quas tota hucusque cognovit schola.

3. Veriorem puto opinionem afferentium aerem esse summe humidum, haec est expressa Aristotelis multis in locis præcipue 2. de Generat. cap. 3. text. 123. his verbis: Sed tamen simpliciter quatuor existentia vnuus vnuumque est: terra enim siccus magis quam frigida, aqua autem frigida, magis quam humidus, aer autem humidus magis quam calidus, ignis autem calidus magis quam siccus, idem testatur cap. 8. text. 49. quibus verbis Aristot. omnibus elementis qualitates omnes assignavit, quibus in sumnum, & prope summum gaudent, quem in omnibus sequar, in his enim quæ coniecturis, rationibusque utrumque æquè incertis aguntur, plurimum opinionibus defert authoritas, præcipue Aristotelica, quæ in rebus purè philosophicis magni semper habenda est, præferendaque aliorum Philosophorum authoritati. Sententiam hanc defendunt Patres Conimbric. & alij plurimi apud illos, quos sequuntur, Pater Rub. lib. 2. de Generat. c. 3. q. 8. P. Hurtado disq. 6. scđt. 4. Probatur conclusio: humidum ex Aristot. lib. 2. cap. 2. est illud, quod non bene proprio termino, sed alio terminatur. Sed haec definitio præ omnibus elementis competit aëri: ergo aër quodcumque aliud elementum exuper humiditate. Maior continet definitionem humidus ab Aristot. traditam, & à reliquis Philosophis admisam. Minorem ostendit manifesta experientia, facilius enim aër continetur intra telulam valde tenuem, quam aqua: de qua in presenti tantum est quaestio an humiditate aërem vincat, in igne enim, & aëre humiditatem non vigere certo certius est. Secundum: aqua, ut modo probabo est summe frigida; ergo tantum aer potest habere humiditatem in summo. Tertiò: hoc modo congruè disponuntur elementa, non enim duo contraria videlicet summe calidum, & summe frigidum immediatè collocantur, sed inter utrumque, medium aliud, humidum videlicet constituitur.

4. Auicenna, Albert. & alij apud Conimbric. art. 2. existimarent aquam esse summe frigidam, verior tamen & Peripatetica sententia, vt constat ex verbis Aristotelis num. 3. relatis, docet aquam esse summe frigidam, illam defendunt plures Philosophi, atque Theologi apud Conimbricenses suprà. & ex Patribus Ambrosiis in exam. lib. 4. cap. 4. Basil. homil. 4. in Genes. Damasc. in suis Physicis cap. 12. Suader hanc conclusionem nimia inimicitia, quæ intercedit in-

ter ignem, & aquam, quæ significatur in lib. Job. cap. 4. per illa verba: ad nimium calorem transeat ab aquis natis, vbi nimio calori frigiditas aqua opponitur, ex quo inferatur frigiditatem aquæ summam esse, summo enim calori summa frigiditas opponenda erat. Deinde nullum elementum citius deperditum frigiditatem recuperat, quam aqua, neque vellum reperitur, quod æquè corpus contiguum frigescat: ergo inter omnia elementa aquæ competit summa frigiditas, summaque propensio ad frigiditatem producendum. His accedit inter omnia animalia, aquarum esse frigidiora vt testatur Aristot. lib. 2. de respirat. c. 6. quod propter vt plurimum sunt exangua, vel parum sanguinis habent, & ideo oportuit illis ad propriam habitationem elementum omnium frigidissimum esse imperitum, illorumque frigiditas excedens reliquorum animalium frigiditatem, non leuis est conjectura ad inferendum à posteriori, illorum elementum, cuius qualitates præcipue ebibunt, reliqua omnia frigiditas antecellere. Oportuit etiam terram, & aërem non habere summam frigiditatem, quia terra facta fuit ad habitationem animalium terrestrium, & aer ad respirationis vsum eis datur, quibus frigiditas est valde nociva, magnisque nocumum reciperent, si terram summe frigidam colerent, maximumque si aëre nimis frigidus ad respandendum vterentur.

Præter qualitatem cuilibet elemento assignatam, necessum est aliam constitueri, que iam assignatam comitem, ita exigente naturæ ordine, quo omnia elementa concordem discordiam habent, itaque quilibet elementum alij vicino secundum quamdam qualitatem inimicat, & secundum aliam amicam cognitione conuenit, & hoc qualitatum ordinis habetur ratio concordie, dignitatis, & conservacionis elementorum. Concordia in qualitate symbola, dignitatis in qualitate excellitiori, præcellens enim elementum præcellenti qualitate gaudent summe intenti, conservacionis, quia concordia, & pax perennitatis parent est, hæc portiuntur elementa secundum vnam qualitatem & secundam aliam habent disconuenientiam, quæ validæ necessaria est ad perpetuam elementorum totiusque viauersi conservacionem, que persistere non potest sine frequenti generatione, & haec non nisi inter contraria potest contingere. Id etiam suadet experientia, quia videmus ignem non solum calefacere, sed etiam exsecare, & aquam non solum frigescere, sed etiam humectare: sed non leuis est difficultas in dispensatione harum qualitatium, & in modo quo quilibet illarum proprio sit tribuenda elemento.

Ignem præter calorem siccitatem includere certum est, nullus enim dicit ignem humidum esse, frigiditas vero calori opponitur: alia ergo qualitas non superest, quæ potest in igne calorem comitari. Summa aeris humiditas secum frigiditatem habere Stoici defendunt, Peripatetici vero Aristotele duce tenuent aërem præter summam humiditatem calorem continere. Assentior his, propter authoritatem Aristotelis, & rationes, quas iam subiicio. Leuitas est comes signumque caloris, sed aer est leuis: ergo calidus. Secundum nimio calore aqua in aërem concurrit, & nusquam frigiditate: ergo calor, & non frigiditas humiditatem aëris comitatur, nulla enim substantia dignitatem opposita proprio temperamento, seu propriis qualitatibus. Insuper aë in subterraneis nimio frigore corruptitur: ergo non est natura sua frigidus, frigidum enim non frigido corruptitur, sed calido. Rursus substancialis aëris, sicuti mel & oleum, sunt calida, & non frigidus: ergo aës cui ha substantia sunt cognata, non est frigidus sed calidus. Ultimò si aë esset humidus, & frigidus, nullæ cognitionem haberet cū igne sibi vicino, ac proinde totus elementalis defrueretur ordo. Aquam præter frigiditatem humorē habere monstrat notissima experientia, in nullo enim elem. ita sentimus humiditatem sicut in aqua. Relet modò vt summa terra siccitatē frigiditas copuletur vt omnia elementa qualitatē symbola habeant cum elemento sibi vicino, ignis enim est summe calidus, & siccus, aër summe humidus, & calidus, aqua summe frigida & humida, & terra summe secca, & frigida. Ignis cōuenit cū aere in calore, & illi opponitur in siccitate, aër conuenit cū aqua in humore, & in calore dissimilitate: aqua est terra similis in frigiditate & in humore dissimilis, terra cum igne siccitate componitur, & frigiditate opponitur. Ignis & aqua secundum omnes qualitates opponuntur sicuti aës & terra, quapropter hæc elementa dissimilata appellantur, symbola vero ignis

7 cum aere, aere cum aqua, aqua cum terra, terra cum igne, vnde quodlibet elementum duo alia habet symbola, & unum dissymbolum.

Vtramque qualitatem cuilibet elemento assignatam in summo gradu illi competere docuere Nanphus lib. 2. de ger. comm. 28. q. 4. & Aquilinus, sequitus est Peramatus lib. de elementis cap. 8. Sententiam oppositam videlicet unicam tantum qualitatem elementis in summo gradu competere, & aliam, illam videlicet quam secundo loco assignauimus prope summum competere, tenet communis sententia omniū sc̄ē Philosophorum, & Theologorum, & ex Patribus docent illam Ambros. libr. 4. exam. Basil. homil. 4. in Genes. Damasc. in suis commentariis Physicis, tradit illam expressè Aristotelis testimonionis 3. relato. Rationibus sic probatur. Aer non ita facile corruptitur deficiente calore, quam deficiente humiditate, & facilius cum frigiditate, quam cum siccitate componitur: ergo magis retinet humoris quam caloris. Idem patet in terra qua multum caloris absque sui corruptione, & valde paucum humiditatis admittit: ergo maiorem siccitatem habet sibi connexam, quam frigiditatem. Rursum ignis magis calefacit quam aer: ergo aer habet remissum calorem, quam habet ignis ergo non habet calorem in summo. Scio facile posse has omnes rationes solvi, neque in re aliquius momenti sine maiori examine illarum aliquam admitterem, neque proponem, in re autem incerta, cui communis consensus scholae patrocinatur, ha conjecture sufficiant.

8 Difficilis est an elementa qualitates has quas non in summo, sed prope summum continent, coartari habeant admixtas. An ignis videlicet, qui sex gradus siccitatis continet duos alios humiditatis habeat. Negant aliqui, quia sequetur ignem, & aquam esse elementa symbola, conuenientia enim humore. Negabo consequentiam, non enim conuenientia in quocumque gradu remissio sufficit ut elementa symbola dicantur. Arguit secundò sequi ex hac admixtione qualitatum contrariarum elementa esse mixta. Eodem modo consequentiam negabo, quia mixta tantummodo dicuntur illa, quae habet quatuor qualitatum temperamenta. Argunt tertio: si ignis haberet duos gradus humiditatis summo calore destruendos esse: ergo illos non haberet. Nego antecedens, quia humor siccitate non calore pellitur a subiecto, neque siccitas non summa humori valde remissa opponitur. Tandem probant suam sententiam, quia ignis non dicitur humidus, & Aristoteles duas tantum qualitates in quolibet elemento constituit. Respondeo: ignis non dicendum esse humidum à duobus gradibus humiditatis, etiam si illos contineret cum longè plures siccitatis continet, sc̄i non vocamus calidam aquam, quae apud nos est, etiam si aliquem gradum caloris contineat, quia frigiditas est, quae magis vigeat in aqua, & quo propria sensatione sensationem caloris nimis remissi absorberet, eadem ratione Respondeo. Aristotelem tantum assignans duplēcē qualitatem euicūmque elemento, quia de alia vptō nimis remissa rationem non habuit.

9 Patres Comibr., cum plerisq; Nominalibus affirmant q. 3. art. 4. in elementis has qualitates non summè intensas contrariis esse admixtas. Probat hanc conclusionem, quia tota latitudo primarum qualitatum semper est expleta in omni subiecto. Respondeo: negando in elementis expleri hanc qualitatum capacitatem ad ipsorum exigentiam, ex mixtis enim ad elementa argumētum desum nequit, quia mixta exigunt temperamentum primarum qualitatum, ac proinde defētus vnius qualitatis qualitate opposita expletur. Arguit secundò sequi illam qualitatem, quae est in excellenti gradu, non tamen in summo posse intendi in instanti v̄que ad summum, cum nullum sit contrarium, à quo retardetur eius intensio. Farentur Patres Comibr., hanc rationem tantum valere apud illos, qui censent totam rationem successionis esse resistentiam contrarij, sed apud illos nullum erit absurdum sequelam admittere, ac proinde apud nullos argumentum quidquam valebit. Rursum instant: cum ex aqua gignitur ignis, frigus aquæ paulatim expellitur: ergo calor non introducitur in instanti. Respondeo dato: quocumque elemento cum qualitate prop̄ summum v. g. vt sex, duos gradus oppositæ qualitatis in instanti introduci, quia qualitas præexistens non illis resistit, reliquos v̄ero gradus successiū introduci.

10 Ex his constat nullum ex his sententias firmo aliquo nisi fundamento, ac proinde neutram illarum posse efficaci-

ter probari, posset tamen dici cum Hurtado disp. 6. sect. 5. has qualitates non esse contrariis permixtas, quia hoc modo elementa simpliciora constituantur. Deinde quia qualitates illa remissae inutiles essent, quid enim duo humiditatis gradus igni præstare possint? & hic dicendi modus videtur magis ad Philosophi mentem, qui duplēcē tantum qualitatē cuilibet designauit elemento.

Contra distributionem qualitatum factam nonnulla sunt argumenta non magni momenti, referam precipua quorum solutionibus alia eisdem similia solvi poterunt.

Obiicitur primò: contra coclusionem, quā diximus aērem esse summe humidum: aqua magis humectat corpus quam aēr: ergo aqua est magis humida aēre: vulgaris est solutio aquam magis humectare propter maiorem densitatem, cui non dissentior, aer enim quam pluribus interfecatur corpusculis, quæ ad solis radios visui apparent, & minoribus aliis, quæ ob nimiam paruitatem non videtur, ratione quorum minus agit, quam ageret, si omnes sui partes essent unius illigique & non peregrinis corpusculis repletur spatiū. Secundò Respondeo: posset antecedens non esse omnino certum, licet enim videatur corpus magis humectari attractu aquæ, quam aēris, forsan non est, quia maiorem humiditatem in se recipiat, sed quia aquæ attractu magis aquæ corpori adhaeret, quam eiudem aēris attractu, & ita humiditas aquæ cum corporis humiditate confunditur, sensuque eadem videtur.

Obiicitur secundò contra eandem conclusionem: aēr exsiccat alia corpora: ergo non est humidus. Respondeo aērem non exsiccare alia corpora per se producendo siccitatem, sed per accidens, quia illius attractus partes aquæ in vestibus contentas percūtunt, & localiter mouent, separantque à vestibus, quibus separatis vestes humiditatem aquæ intra se non continent, ratione cuius humidiiores apparebant, eiudemque aētitate verè humectabantur, similiter aēr peregrino frigore stringit corpora, & partes fluidas ab illis expellit, quo magis siccus apparent.

Obiicitur tertio contra conclusionem, quā diximus aērem calorem continere, aērem in regione media esse valde frigidum. Respondeo: aērem natura sua esse valde obnoxium peregrinis impressionibus, ac proinde noctu, & hyeme recedente Sole frigiditatem recipere ab aqua, & terra, & a cælestibus influxibus, vaporibus, & exhalationibus, quæ tunc natura sua frigiditati restituantur sole non impedit: in regione vēd media aēr est magis frigidus, quam in summa, neque in infima, quia in summa natura virtute, & igne vicino magnum calorem concipi, in infima reflexione Solis calefit; in media vēd his caret adminiculis, ac proinde agentibus extrinsecis modo affigatis frigescit, & non potest natum tueri calorem.

Obiicitur quartò: contra eandem conclusionem: Aēr calorem hominis attemperat, & frigiditatem producit: ergo non est calidus, sed frigidus. Respondeo: aērem aliquando esse frigidorem homine, non quia natura sua virtute frigidus sit, sed quia ab agentibus extrinsecis eadem captit frigiditatem.

Obiicitur quintò: Oleum est natura sua aēreum, & facilius in hyeme condensatur, quam aqua: ergo frigidius est aqua. Respondeo: concedendo antecedens, & negando consequentiam, quia condensatio non tantum prouenit ex frigiditate, sed etiam ex aliis qualitatibus, & ex natura eiudem substantiae, & ita potest oleum natura sua calidum condensari faciliter, quam aqua natura sua frigida, quia ex aliis capitibus aptius est ad condensationem. Eadem ratione respondendum est si obiiciatur aquam perpetuo densam esse futuram, si summam frigiditatem contineret.

Vltimò obiicitur contra conclusionem quā diximus terram esse siccā in summo, & frigidam prope summum. Terra est summè grauis: ergo summè opponitur in grauitate cum igne summè leui: ergo eandem oppositionem habet in aliis qualitatibus: sed ignis habet summum calorem, & prop̄ summam siccitatem: ergo terra habet summam frigiditatem, & prop̄ summam humiditatem. Respondeo: negando secundam consequentiam, non enim ex eo, quod ignis, & terra summè opponantur in grauitate, & leuitate, infertur summè opponi in calore, & frigore, quia licet calor ex leuitatem comitetur, & grauitatem frigiditas, sunt alia plurimæ qualitates conducentes ad grauitatem, & leuitatem, quibus excessus frigiditatis vel calor compensabitur.

P V N C T V M VII.

De grauitate, & leuitate.

S. I.

Aliorum placita.

Grauitas, & leuitas affectiones sunt, quæ præcipuæ Clementia comitantur, ideo illius notitia ad perfectam elementorum cognitionem spectat: **grauitas est principium intrinsecum motus deorsum, identificatum cum mobili, vel per se ab intrinseco procedens.** Leuitas vero principium intrinsecum motus sursum, identificatum cum mobili, vel per se ab intrinseco procedens. Differunt grauitas, & leuitas ab impulsu qui est principium motus, ex eo, quod impulsus neque sit identificatus cum mobili, neque ab illo procedat, sed semper ab agente extrinseco producatur. Differunt etiam à potentia locomotiva viuentium, quia hæc non est principium per se determinatum ad motum sursum aut deorsum, sed indifferens ut sursum vel deorsum motum producat. Per duplum conceptum disiunctum sumpsum tradidi prædictæ definitions, ut possint iuxta omnium opiniones subfiteres in mea verò sententia, quæ grauitatem, & leuitatem à formis substantialibus distinguit, scilicet distinctione utraque potest definiti, per principium ab intrinseco procedens, &c. Hæc processio ab intrinseco conuenit grauitati, & leuitati, si qualitates sunt distinctæ à temperamento primarum qualitatum, quia vel ab illo procedent, vel ab ipsa forma substantiali. Si vero non distinguantur ab ipso temperamento, hoc enim per se ab intrinseco procedit, forma enim in instantibus succedentibus mentituram sive prima productionis proprium temperamentum producit, & in illa prima mensura illud supponit, & exigit, & de facto illud produceret, si non supponeretur productum, & ita quasi per accidens illud non producit, per se enim formalis est temperamenti productiva. Quando vero temperamentum est alteratum per excessum alicuius qualitatis ab extrinseco productæ ultra exigentiam formæ extine pars illa, seu ille qualitatis excessus non procedit à forma, verum tamen dicetur ab illa procedere grauitas, & leuitas, etiam confit in commixtione qualitatum, quia mobilis conuenient iuxta proprium temperamentum, & alicuius quæ ultra proprium temperamentum seu contra propriam exigentiam mobilis contingit, quia præcipuæ qualitates, & major illarum pars quæ commixtionem ingrediuntur à forma mobilis procedunt.

Circa naturam grauitatis, & leuitatis, & distinctionem illarum à forma corporis, quod graue leuè videtur sunt plures dicendi modi. Communis sententia grauitatem & leuitatem à forma corporis grauius, & leuis, velbi grata, grauitatem in terra à forma terra, & leuitatem in igne ab eiusdem forma distinguit. Tenet hanc D. Thomas lib. 2, de anima c. 33. Galen, lib. 1. de natura humana capite 5. Patres Coimbricenses lib. 2. de generat. capite 3. quæst. 4. artic. 2. Pater Hurtad. de opere sex dierum disputat. 3. feb. 5. subsect. 5. Petrus Garcia super fen. lib. 1. c. vnic. disput. 4. c. 5. sequuntur hi omnes Philosophorum, qui multis in locis hanc sententiam expressè tradit, præcipue lib. 2. de generat. c. 2. & 7. Physic. c. 2. & lib. 5. Metaph. c. 14. & lib. 2. de partibus animalium c. 3. Verum tamen, in his, qui grauitatem, & leuitatem distinguunt à formis substantialibus magna potest esse Controversia, potest enim dici grauitatem, & leuitatem resultare ex temperie primarum qualitatum, & hoc est sententia Philosophi, & D. Thom. Sed adhuc res est dubia, vulgo enim dicitur aggregatum qualitatum ex ipsis qualitatibus resulcere, & iuxta hunc loquendi modum, potest dici grauitatem, & leuitatem resulcere ex primis qualitatibus, & non distinguere ab illarum temperatura, seu ab illarum aggregato. Alio modo proprius dicuntur grauitas, & leuitas resultare ex primis qualitatibus, & ex illarum commixtione, si ab ipsis simul sumpibus distinguuntur tanquam qualitates speciales procedentes à primarum temperamento eo modo, quo procedunt albe-

do, & sapor. In hunc sensum Patres Coimbr. Aristotelem interpretantur, qui asserunt loco supra citato grauitatem, & leuitatem non immediate procedere ex primis qualitatibus, sed interuentu raritatis, & densitatis, ita tradunt sensisse Philosophum 4. Phys. c. 9. text. 39. Neque adhuc horum, qui sentiunt grauitatem, & leuitatem procedere ex primarum temperamento, & ab illis etiam simul sumpibus distingui, vna mens est, fert enim communis inter hos sententia grauitatem, & leuitatem esse qualitates specie distinctas, & inter se oppositas sicuti albedo, & nigredo, cui se opponunt recentiores afferentes grauitatem, & leuitatem tantum distingui penes magis, & minus, ita ut eadem qualitas cum est intensa grauitas vocetur, & sit principium motus deorsum, & cum est remissa dicatur leuitas, & sit principium motus sursum. Hæc rationes asserunt neoterici iti, terram petere esse sub omnibus elementis quia qualitatem hanc habet summè intensam, & aquam petere esse sub aere, & igne, & non sub terra, sed supra illam, quia habet qualitatem hanc intensorem, quam habent eamdem, aëris, & ignis, & remissam quam terra eadem proportione philosophantur de aere, qui petet esse supra aquam, & infra ignem propriæ qualitatem quam habet intensorem qualitatem similiq[ue] & remissione qualitate simili aquæ. Vltimò iuxta hanc dicendi modum ignis est summè leuis, qualitatem habet summè remissam inter qualitates omnes similes, quibus gaudent alia elementa. Modus iste dicendi toro celer aberrat, ut ostendam, quem inueniisse iactant recentes illi sed vanè, quia iam diu illum improbauit Hurtad. suprà. §. 39. vbi dixit grauitatem, & leuitatem non differe penes maiorem, aut minorem intentionem.

Vallesius lib. de sacra Philosophia capite 48. & lib. 1. Controu. cap. 3. & Arriaga disput. 4. feb. 5. sub. 1. omnis omnibus dicendi modis supra adductæ dixerit grauitatem, & leuitatem non esse accidentia superaddita substantiali, sed identificari cum formis substantialibus ipsorum corporum grauium, & leuium, ita ut ipsa forma per seipsum principium sit immediatum motus deorsum, & in corpore leui motus sursum. Probat Vallesius conclusionem traditam si grauitas, & leuitas essent accidentia distincta, conuenient corporibus absolute in ordine ad se in cetera, & determinata intensione, sicuti competit calor, & frigidas cuiuscumque corpori, sed grauitas, & leuitas non ita subiecto conuenient, sed respectiue, & in ordine ad aliud, ergo non sunt accidentia superaddita. Minorem probat Valles. si grauitas & leuitas absolute conuenient subiectis, eodem modo illis conuenient respectu cuiusvis medij, atque respectu diversi diversi modo conuenient, non conuenient absolutè. Pater minor in bilance, in qua si ponatur libra auri, & argenti in medio neutra alteram detrahatur, si tamen aquæ superponatur, libra auri aqua supernabit: ergo grauitas horum corporum absolute non est, sed respectiua ad medium ergo non est accidens superadditum, quod respectu cuiusvis medij absolutum est. Ratio hæc nullus est momenti, quia ad distinctionem grauitatis, & leuitatis a subiecto nihil præstat diversitas, quia habet respectu medium: eadem enim est difficultas, & eadem reddenda est ratio, cur ex duabus grauitatis quædam corporis lignei, & alii corporis aerei medij aqua submergitur vna, & alia supernatur, neque enim magis respectu est grauitas identificata cum substantiali, quam illa, quæ à substantiali, distingueretur, & sicuti grauitas superaddita est in determinato gradu, ita grauitas identificata cum substantiali semper est eadem, & eiusdem virtutis, & æquæ propenderet in centrum, in quod si grauitas est superaddita potest recipere magis & minus, intendi, & remitti, & grauitas identificata cum substantiali semper eadem immobilia necessariò perseverat.

Ve rem soluam, præmitto tanquam certum librum ferri positum in hac lance numquam præponderare libra ligni posita in altera, neque aliquando ex duabus grauitatis quantumvis differant corpora grauius, & leuis, sicuti differunt ferrum, & lignum, cuiusvis conditionis sit medium numquam vnam alteri præualeare, eum enim posita bilance super aquam, vna supernatur, & alia submergitur, illa quæ submergitur non detinet aliam ne submergitur, sed ideo ita submergitur, quia vincit resistentiam aquæ, & illa supernatur, quia similem aquæ resistentiam vincere non potest. Quod si necessum est lancem illam attolliri, ut hæc submergeretur, utraque

esset immobilis, vt contingit quando trutina ita est opposita, & loco superiori affixa, vt tantum possit simul attingere veraque lanx superficiem extimam aqua. Ex his constat ad præsentem difficultatem tantum desiderari rationem propter quam ferrum (idem tene de aliis corporibus) & non lignum submergitur aquis. Disparitas sumenda est ex poris aere repletis, quos in se lignum continet, partes enim aëris in illis contentæ natura sua leues sunt, & pertinet esse supra aquam, & ita resoluti motu, ex vi cuius submergantur aquis; ferrum verò, & alia corpora densa pauciores habent poros, quibus detinatur aëris, qui leuitet, & resistat esse sub aquis. Pater Arriaga eò solùm negat gravitatem, & leuitatem, quia nullum est fundamentum concedendi has potentias distinctas à forma substanciali, & ita de illis philosophandum est, sicuti de reliquis potentiis viuentium, quas nunquam sine fundamento distinguiimus. Fundamentum hoc coercte ratio, qua probabo gravitatem, & leuitatem à formis substancialibus distinguidas esse.

Oppostam sententiam videlicet gravitatem, & leuitatem distinguere à substanciali, sic Petrus Garcia intendit probare. Si gravitas, & leuitas non distinguenteruntur à substanciali, sequeretur eadem proflus celeritate moueri deorsum corpus parvum qua mouetur magnum, cuius oppositum docuit Aristot. 4. de celo c. 5. & manifesta monstrat experientia sequela probatur: eadem celeritate aqua parva, & magna quantitatis calefacta reducitur in pristinam frigiditatem, neque est vnde oppositum contingat, neque ex alio capite id accidit, nisi quia parva, & magna aqua per se ipsam reducitur in pristinam frigiditatem; ergo si lapis parvus, aut magnus per se ipsum deorsum descendenter, aequali velocitate vterque descendenter, neque aliud differenter potest assignari ratione cuius lapides magnitudine inæquales inæquiter descendant, & aquæ calefactæ inæquales magnitudine inæquiter frigescant.

6 Mihi certum est quæcūque cito in frigiditatem innatam se restituere exiguum, atque magnam aquam, verum tamen experientia admisit ex alio capite illius ratio petenda est, neque differunt assignatum in præcedenti argumendo ad rem facit, quod sic ostendo. Si gravitas est accidens superadditum diffusum est per totum subiectum: ergo quo subiectum est maius, gravitas extensio maior erit, & plures habebit partes similes, & quo subiectum est magis extensio plures partes habebit substantia, partes enim substantia diuisibilis, & partes gravitatis, & cuiusvis accidentis superadditi inter se commensurantur: ergo, sicuti, quo substantia est magis extensa, est magis virtus illi inherentis, ita est magis eiusdem substantiae, & virtus cum illa identificata: ergo siue gravitas sit accidens superadditum, sive distinctum semper remanet eadem difficultas, quomodo substantia maior per se ipsam productiva non celerius effectum, quam minor, sed tantum maiorem extensum producat, & gravitas superaddita extensio, major non solum maiorem extensio, sed etiam majori cum velocitate effectum producat. Respondet Garcia diuersam esse rationem, quia iuxta sententiam Philosopherum, qui probabiliter sentiunt, quo virtus activa est in maiori quantitate, celerius agit, & sic celerius mouet, tamen nullus dixit, quo substantia est cum maiori quantitate celerius frigescit: Ratio hæc difficultatem non soluit, sed premis, quia si ex Aristot. quo maior est virtus celerius producitur effectus, quo maior est aqua, quia per se ipsam frigescit, maior est virtus productiva frigiditatis: ergo celerius debet produci frigiditas.

7 Ad difficultatem explanandam aduertere oportet aquam calefactam restituentem se in pristinam frigiditatem tantum agere in se ipsum, lapidem deorsum descendenter non solum agere in se ipsum producendo propriam presentiam, sed in passum approximatum, verbi gratia, in aerem expellendum ab spatio quod mobile motu proprio percurrit. Ex hoc capite optima discriminis ratio redditur, aqua enim calefacta, quæ extensio est extensio effectum debet producere, & contrarium magis extensem debellare, vnde eadem proportione, quo crescit extensio virtus aquæ crescit extensio effectus producendus, & contrarium expugnandum, & ita sicuti non citius duo homines duos vincunt homines quam unus homo hominem alium, ita non citius duplex pars aquæ duplum partem frigiditatis producit, & duplum aliam caloris expellit, quam una pars aquæ partem unam

frigiditatis producit, & aliam frigiditatis expellit. Adde partes aquæ quæ calefactas per simplicem emanationem se restituere in suam frigiditatem, quia pars hæc aliam propinquam adiuuet ad suam frigiditatem producendam, neque per modum unius principij concurrant ad producendam frigiditatem in altera, sed qualibet propriam frigiditatem producit, quia eo ipso quod partes aquæ sunt quæ calefactæ sunt aquæ frigidae, & similes in frigiditate, simile autem in simile non agit, ex quo fit non citius plures partes propriam frigiditatem acquirere, quam illam acquireret pars aquæ separata, cum separata, & unius ipsa sola concurrat eodem modo ad propriam frigiditatem producendam. Iam si lapidem deorsum descendenter respectu proprii motus, & effectus quem in se producit, inspiciamus ex hoc capite præcisè eodem modo se habet ac aqua respectu suæ frigiditatis adquirendæ, quia quo maior est lapis, maior est presentia producenda, & qualibet pars lapidis suam propriam producit presentiam. Si verò consideretur virtus lapidis sive identificata sive distincta à substanciali lapidis respectu effectus, quem producit in passu propinquo, longe alter se habet. Quia omnes partes lapidis per modum unius indivisibilis principij concurrunt ad effectum producendum in qualibet parte aëris, & ita quo plures sunt partes lapidis celarius, & intensiore effectum producunt in aëre, & ita citius aërem propinquum mouet illiusque vincunt resistentiam, quæ retardat motum lapidis, ex quo fit citius posse contrarium vinciri, & lapidem ipsum moueri, & ex hoc capite optima & adæquata disparitatis ratio posset defini. Accedit quod non ex eo quod crescat lapis, & cum illo virtus, quæ resistentiam corporis contingui vincere debet, eadem proportione crescat resistentiam passi contrarij, quantumvis lapis crescat secundum profunditatem, si non crescat secundum superficiem infimam, per quam tangit aërem in hoc instanti remouendum, vt in hoc instanti moueat, nihilo crescat resistentia contrarij in hoc instanti vincendi vt in hoc instanti moueat, licet crescat virtus quæ resistentia passi expugnanda est. Res est manifesta. Pone corpus graue cuius superficies immediate attingens aërem immediate sub illo contentum sit vndique palmaris, quod in his quatuor temporis instantibus mouetur versus terram, per quatuor indivisibilia spatij versus centrum: corpus hoc siue altitudinem habet duorum sive quatuor palmorum eamdem resistentiam debet vincere in illa mensura, in quo mouetur per illa quatuor indivisibilia spatij, quia easdem partes aëris debet expellere: ergo ex altitudine, seu profunditate huius corporis non crescat resistentia aëris ad motum faciendum per illa quatuor indivisibilia versus centrum, sed sic est, quod crescat virtus, quæ resistentiam hanc est viatura, quia aëris non solum expellitur à partibus corporis, quæ in illius spatium succedunt, sed ab omnibus etiam superioribus, omnes enim per modum unius producunt impulsum in aëre remouendo ergo crescente lapide, qui se mouet secundum profunditatem semper crescit virtus quæ vincenda est resistentia passi, non tamen crescit resistentia passi, nisi quatenus mobile crescat secundum superficiem illam immediate tangentem aërem contentum sub corpore mobili.

8 Ex his rationem facile percipies, cur tabula, & quodlibet aliud corpus expansum tardius mouetur, cum illius expansio, dum mouetur, respicit centrum, & secundum totam suam planitatem aliam aequali aëris planitatem remouet, & velocius quando superficies planæ latera aëris respiciunt, & tantum per partem extensam aërem offendit, quia cum sic cadit, potiores aëris partes pluribus partibus corporis, quas supra se habent impetruntur, quando verò primo modo mouentur, qualibet pars aëris remouenda potiores partes aëris quibus vincatur, supra se habet, qualibet enim pars aëris existens in medio, per quod fit motus, illis tantum partibus aëris quas directè supra se habet impetratur, vt à propria sede demouatur. Ex hoc capite optimum discriminem desumitur propter quod crescente profunditate corporis mobilis crescat velocitas motus localis, cum crescat virtus contrarij vincendi, & non crescat contrarij, neque huius resistentia, & crescente aqua calida non crescat velocitas motus alterationis, quia eo ipso quod maior sit aqua calida restituens se in pristinam frigiditatem crescit necessariò qualitas expellenda, & cum ipsa resistentia innata eidem qualitatibus, quæ se in-

tendit in subiecto extraneo tueri. Probat alij grauitatem, & levitatem esse qualitates, quia sensu tactu percipiuntur. Huic argumento recte respondet Arriaga grauitatem, & levitatem non in se ipsis tactu sentiri, qui tantum percipit impulsum ab ipsis productum, ex quo intellectus grauitatem infert per discursum, quia si ego manum supponam fornici, illius grauitatem non sentio, ex eo tantum quod aliunde sustentatur, & manu non imprimet impulsum, ut mouetur.

9 Recentes illi, qui afferbant grauitatem, & levitatem tantum differre penes magis & minus, eo tantum nituntur fundamento, quod existimat rem ita posse sine multiplici qualitate, & earum oppositione componi.

§. II.

Propria sententia.

10 **PRIMA CONCLUSIO:** Grauitas & levitas non identificantur cum substantia. Probatur hec conclusio ex accidentibus Eucharisticis: destruta substantia in hostia consecrata grauitant, & innato pondere deorsum descendunt, ergo remanet grauitas in his accidentibus: ergo separatur à substantia: ergo ab illa distinguitur. Communis solutio est in accidentibus Eucharisticis nullam manere grauitatem, neque principium aliquod motus deorsum, sed Deum effectius mouere illa accidentia eo modo quo mouentur, si ibi esset grauitas identificata cum substantia, ne ratione naturali notum fia mysterium Eucharisticum, quod merito nostra fidei alta Dei prouidentia referauit. Neque ideo, ait Arriaga, multiplicantur miracula, potius iuxta hunc dicendi modum, quoddam austerum miraculum, videlicet grauitatem, quae sit accidens, & substantiae affectio, existere sine subiecto, & sine substantia, quam afficiat. Neque ad veritatem mysterij Eucharistici sincere defendandam, magis refert hec, vel illustratione, philosophari, tantum enim fide nobis tenendum est in hostia consecrata desinere esse substantiam panis, & reliqua accidentia superaddita eiden substantiae (mixto praesentia substantiae, eti quoq; alios modos proprios habeat superadditos, si permanere) quae vero accidentia superaddita substantiae conueniant, vel non, quae vero affectiones substantiae cum illa identificantur, negotium est pure philosophicum ad veritatem mysterij nullatenus spectans. Solutio hec fatis probabilis est, verum tamen magis feror in partem, quae negat Deum perpetuum miraculosè mouere accidentia Eucharistica, ut celet mysterium, nulla enim ratione de hoc miraculo nobis constat, neque vnumquam illud Patres, qui solerter mysterium hoc fidei lumine inspexere, egregieque illius supra naturam excellentiam commendarunt, talis meminere miraculi, communisque fere omnium Philosophorum, & Theologorum sententia ne frequencia alia miracula concedat in productione accidentium, que species consecratis superuenient, quantitatem superadditam admittit, ex qua tanquam ex subiecto communis eduntur, ne miraculosa creatio in cuiusvis accidentis productione concedatur. Neque verum est, quod ait Arriaga in sua sententia miraculum vitari, quod aliorum sententia concedere tenetur, quia grauitas, etiam distinguitur à substantia, in multorum sententia non distinguitur à temperamento primarum qualitatum, & etiam distinguitur, naturaliter conferatur eduta ex quantitate, scilicet naturaliter educitur nouus calor ex quantitate Eucharistica, sine substantia existente, non enim speciale miraculum est quodlibet accidentis sine substantia conseruari, supposito miraculo, quo quantitas sine subiecto conseruatur.

11 Eandem conclusionem efficacius probo: grauitas, & levitas non identificantur cum materia vel percipiuntur, eadem enim materia sub hac forma grauitas, & sub illa levitas: non identificantur cum forma: ergo est quid distinctum à materia, & forma, & consequenter à toto composito, nullus enim dicitur identificari cum unione, quia tantum superest in composito identificato cum materia, forma, & unione. Grauitatem non identificari cum forma compositi graui patet in homine, cuius forma spiritualis est, & per se ipsum non grauitas, grauitare autem si secum habet identificantam grauitatem. Respondet Arriaga, idem argumentum fieri posse de potentia visiva, & nutritiva, & speciale difficultatem in hac materia non habere, quia scilicet diximus animam rationalem habere potentiam visionem identificantam secum, & non posse in se ipsa visionem

producere, dum est separata à materia, neque in illo ratione videntem constituit, sic dicere possumus habere secum identificantam grauitatem, quae est potentia locomotiva, & nos posse in statu separationis motum deorsum, qui est proprius effectus grauitatis producere, neque se ipsum in illo statu innata grauitate mouere, quia motus ille, secundum visum dependet à materia, & ab aliis accidentibus materialibus. Difficultatem non fugit Arriaga, etiam diversa ratio de grauitate, & de potentia visiva, hec enim productua est visum, quae est accidens corporeum, non potens educi ex subiecto spirituali, neque producere fine concursu specierum, quae in materiali subiecto recipi debent, ac proinde actio productiva uniovis ex natura sua supponit subiectum materiale, ex quo educatur, & in quo recipiantur alia principia, videlicet species, à quibus dependet, & hinc fit non posse dari visionem fine materia, neque produci à forma in separationis statu, terminus vero productus à grauitate tantum est praesentia localis rei graui, actio à grauitate procedens tantum est motus localis, ex vi cuius producitur hec praesentia, sed praesentia localis anima, neque actio productiva illius ex nullo capite indiget subiecto materiali: sed optimè ex ipsa anima educitur, neque principium aliquod excogitari potest, ratione cuius indiget materia, sicuti in numero reperiantur in nutritione, & in aliis actionibus vitalibus ergo si anima separata habet hanc potentiam locomotivam, cum ipsa sit necessaria, & nulla ratione subdita imperio voluntatis, recessari reducetur ad actum, & anima separata grauitate cum illa identificantam deorsum naturaliter in separationis statu descendit. Confirmatur: Principium productivum non dependet in operari ab illo, à quo terminus productus non dependet in instanti, in quo fit, neque in veterioribus, sed praesentia, quam acquireret anima motu deorsum nullo modo penderet à materia, neque ab aliis accidentibus, si illius principium productivum tantum est anima, ergo anima absoluta à materia, & reliquis omnibus accidentibus corporeis moueretur motu deorsum, si secum haberet identificantam grauitatem, quae est principium per se ad talium motum determinatum. Neque dici potest grauitatem identificantam cum anima immediata, & per se ordinari ad motum materiae cui vnitur, & non ad motum ipsius animae, quia grauitas illud per se mouet, quod per se graue constituit, idem enim est graue, ac propendens in motu deorsum, sed grauitas identificantam cum anima primo, & per se constituit grauem ipsam animam ergo primo, & per se illam debet mouere.

Facto rationem hanc tantum immediatè in homine rem euincere, cuius forma spiritualis est, verum tamen ex homine argumentum conficitur ad probandum eodem modo contingere in aliis compositis, si enim in homine datus grauitas distincta ab illius substantia, falete conclusio in reliquis compositis ex se possibile esse grauitatem distinctam, à qua motus deorsum procedat. Deinde si in homine non distinguitur grauitas à temperamento primarum qualitatum, sic etiam manifestè conuincitur temperamentum primatum qualitatum sufficere ad constitutendum corpus graue, & superadditam ponit grauitatem accidentalem identificantam cum substantia. Demum in homine grauitas accidentalis resultat ex temperamento primarum qualitatum, eadem resultabit in aliis compositis, & omnia grauitate accidentali, & superadditâ graui constitutum, dupliceque grauitatem habebunt, substantiale vnam, accidentalem aliam, si forme substantiales illorum grauitate habent identificantam. Alia ratio desumitur ad eandem conclusionem probandum ex vaporibus, & exhalationibus terre, que secundum substantiam non distinguntur à terra, & aqua, & tamen sunt leues, in quibus appetit separata grauitas ab aqua, & terra formis, quod signum est evidens distinctionis, verum tamen hac ratione iam vix ad tertiam conclusionem probandum, qua procedens magis stabilietur.

12 **SECUNDA CONCLUSIO:** Grauitas, & levitas non distinguitur à primis qualitatibus permixtis. Ratio est, nullum est fundamentum, neque illa ratio, ad concedendas qualitates distinctas à primis, que sunt principium motus sursum, & deorsum ergo primis qualitatibus possunt hi motus tribui absque aliarum qualitatum multiplicacione. Confirmatur: si darentur grauitas, & levitas qualitates speciales, haec deberent oriri à temperamento qualitatum, ut probabo conclusione 3, ergo ab eodem potest

oriri motus deorsum, aut motus sursum, cur enim qualitates prime, quae dicuntur producere specialem qualitatem, que sit principiū motus deorsum, non poterunt dici principia ipsius motus deorsum immediatè productiua: quodve fundatum reperiri potest ad dicendum motum non produci immediatè à primis qualitatibus, sed ab alia qualitate intermedia: Dixi grauitatem & leuitatem non distinguui à primis qualitatibus permixtis, quod nō ita intellige, vt existimes grauitatem, aut leuitatem necessariò inuolueret temperanètum quatuor qualitatum, quodlibet enim elementum duplici tantum gaudeat qualitate, & tamen omnia leuitate, grauitateque gaudent. In mixto graui, in quod fluunt omnes quatuor primæ qualitates, existimo non omnes per se conducere ad motum deorsum, sed quasdam intendere motum sursum, & alias motum deorsum, in quibus illæ prævalent, quæ intensiores, & efficaciores sunt, v.g. frigiditas intendit corpus deorsum mouere, calor illud intendit mouere sursum, præualeat frigiditas in calorem, quia intensior, & absolute corpus graue denominatur, illiusque grauitat taxatur mensuræ omnium qualitatum, quarundam, quia per se conatur motum deorsum, aliarum quia ratione ipsarum non cœficit conatus ad motum deorsum accretione seu intensione qualitatum, quæ per se illum intendunt.

14 Illud quod ex Aristotele docent Comimbric. videlicet grauitatem & leuitatem oriri non solum ex primis qualitatibus commixtis, sed ex raritate & densitate, sic nuxia mea principia interpretor. Corpora rara habent peregrina corpuscula intromissa, quorum pleraque sunt aera, hæc natura sua leuita sunt, & intendunt sursum corpus mouere, cuius conatus aliquantulum retardat ab actione seu motu conatus, quem habent qualitates corpori innatae, quibus deorsum mouetur, & hac ratione licet in re rarum, & densum sit æquè graue, minus graue appetat, dum est rarum, non quia minorem conatū habeat ad motum deorsum, sed quia illum habet aliquantulum impeditum opposto conatu, quem aerea corporcula intromissa exhibent, & ita minorem effectum producit, hoc est remissione impulsum in corpore, quod occupat spatium, per quod dirigendus est motus, & hic tardior euadit, quod non continget, si mobile densum esset, nullaque includeret corpuscula leuitantia, quibus suis motus retardaretur. In opposita sententia, quæ plus materie concedit in eadem mensura corporis densi, quam rari, potest dici palnum corporis dæsi plus habere grauitatem quam habet palnum corporis rari, quia habet plus materie, & consequenter plus qualitatis materie inhaerentis, facta tamen comparatione non inter extensio-nes æquales corporis rari, & densi sub quibus est magna inæqualitas partium entitatiæ, & secundum numerum, sed facta comparatione inter partes numero æquales secundum substantiam, & inter easdem numero rarefactas, & condensatas æquè graue fore corpus constans partibus rari, ac corpus densis partibus constitutum. Hæc ita compo-nit posse nihil tamen prohiberet dici grauitatem specialem per se oriri à densitate, & leuitatem à raritate, si grauitas & leuitas, rauitas, & densitas, speciales essent qualitates. Quid vero dicendum esse difficile erit definire, vtrumque difficile poterit positiu[m] impugnari, & neutrum poterit positivo fundamento suaderi, quia in his tota ratio ex experientia est sumenda, & hæc tantum non potest doce-re corpora densiora esse grauior, an vero grauitas oriatur ex densitate tanquam ex principio, an vero immediatè ex illis qualitatibus, à quibus oritur densitas, ita vt densitas, & grauitas concomitant ab eodem oriantur principio, res est quæ omnem experientiam subterfugit.

15 TERTIA CONCLUSIO. In sententia quæ grauitatem, & leuitatem, in qualitatibus specialibus constituit, he non oriuntur immediatè à formis substantialibus, sed à primis qualitatibus, in quibus nos constitutus grauitatem formalem. Probo hanc conclusionem: aqua, & vapor, qui ex aqua vi caloris extrahitur, retinent eamdem formam, & tamen aqua est grauius, & vapor leuis: ergo grauitas, & leuitas non proueniunt immediatè à forma, sed à qualitatibus, si quidem permanente eadem forma, & variatis qualitatibus corpus, quod ante grauitabat, potea leuitat. Respondebis; eadem formas cum his qualitatibus, quæ se habent tanquam conditions producere grauitatem, & cum illis producere leuitatem: sicut eadem causa, v.g. Sol cù his dispositionibus tenentibus se ex parte materiae pro-ducit hanc substantialem formam, & cum illis formæ aliam

specie distinctam producit. Contra hanc solutionem op-pono nullum apparere conditionis genus, quod possint habere primæ qualitates respectu grauitatis, vel leuitatis producendas, si grauitas, & leuitas speciales sunt qualitates, & effectiū procedunt tantum à forma substantiali. Exemplum ad rem non est, quia forme substantialies supponum ex parte materiae certas dispositiones, & ita forma specie distincta distinctas supponit, ad quarum exigentiam producitur forma huius speciei distincta ab omnibus aliis, grauitas autem, & leuitas, si qualitates sunt speciales, nullas supponit dispositiones, nulla enim qualitas supponit ex parte subiecti qualitates alias, à quibus non effectiū, sed dispositiū dependeat. Ex hac disparitatis ratione ar-gumentum defumo ad hanc solutionem impugnandum. Nulla datur forma substantialis, quæ producat in se potentiam aliquam, seu principium operativum, ex natura sua permanens, & debitum à primo instanti generationis, quæ talem qualitatem, seu potentiam producat dependenter ab aliis qualitatibus tanquam à conditionibus: ergo sine fundamento dicitur formas substantiales producere grauitatem, & leuitatem qualitates speciales dependenter à primis qualitatibus tanquam à conditionibus.

16 QUARTA CONCLUSIO. Si grauitas & leuitas speciales sunt qualitates distinctæ à primis, inter se distinguntur, non solum secundum magis, & minus, sed secundum natu-ram specificam eo modo, quo distinguuntur calor, & frigus, albedo, & nigredo. Hic dicendi modus sic posset in-telligi, vt omnibus elementis idem centrum, in quod per se tendant aſſignetur, & ſicut terra, & aqua idem centrum recipiunt, tamen aqua descendit sub terra, quia fortius pe-tit in centrum, ſic aqua, aer, & ignis in idem centrum pe-terent, verum tamen aqua eſſet ſub aere, quia media qualitate intensior, & ſic maiori impetu & conatu tendere in centrum, & aer ſub igne, quia maiori vi, & intensiori qua-litate, quam ignis tendet in centrum, quæ dicendi modum, haud obſcurè tradunt recentes patrōi ſententia cui noſtra conuulſio contradictriori opponitur. Sententia hæc in hoc ſenu tradita ab omni veritatis ſpecie aliena eſt, ex illa enim inferunt manifestè ignem per ſe non intendere moueri ſursum, ſed de facto ascendente, quia reliqua clementia fortius illo petunt ad terræ centrum descendere, & ita de facto descendunt, & ponuntur ſub igne, qui impeditus alii elementis remanet in superiori loco, ſicuti aqua impedita grauiorē terræ remanet ſupra terram, etiamque ipſa petat ex ſua natura eſſe in centro, quod terra occupat. In-ferunt etiam motum ignis deorsum non eſſe naturalem, ſed violentum, quia non ordinatur in proprium centrum, neque per hunc motum accedit ignis ad centrum, quod exigit, ſed potius ab illo recedit, non motus à ſe, ſed motus virtute aeris, que vicit virtutem ignis, & ita ex vi illius aeris conſtituitur ſub igne, & hic remanet in eminentiori loco, ſicuti cum corpus terrenum ponitur ſupra aquam ſtati-m descendit, & ascendit aqua, quæ manet ſupra illud non motu naturali, ſed violento. Dicere autem motum ignis ſursum violentiū eſſe insanum eſt. Quia enim ratione ignis motu violento velocissimè cireretur, quæ ratione, quo in-tensior eſſet ignis velocius maiori conatu ascenderet, cum potius, ſi motus ille violentus eſſet, quo ignis eſſet magis exiguis, facilius vinceretur grauitate aliorum ele-mentorum, & conſequenter velocius deberet ascendere.

17 Demum quomodo libet intelligatur ſententia omnino eſt à veritate aliena, quia si grauitas, & leuitas tantum di-ferent, penes magis & minus, utriusque exigentia, quoad ſubstantiam, & quod modum eſſet eiudem rationis, & diſſerit penes magis & minus, quia minori, maiori ſe impetu ſecundum maiorem, & minorem intentionem eumdem effectum eadem ratione producendum, maiori mino-ri ſe impetu ſecundum maiorem, & minorem intentionem, ſi intentionis eſſet capax, vrraque exigeret. Secundò, ſi ignis propria vi, & interno conatu ascendit ſursum, quod negare nefas eſt, in bona Philosophia, quomodo intelligi poterit velocius ascendere, quo minus habet virtutis, ſeu qualitatis, cuius virtute ascendit, & maiorem velocitatem motus, maiori ſe impetu ſecundum magis & minus, & minori, maiori ſe impetu ſecundum magis & minus, ſicuti grauitas & leuitas, & leuitas & grauitas, & vice versa, & ita inveniuntur in aliis corporibus impressum, vt igni ascendenti motu praestent, oriri ex maiori remiſione, hoc eſt, ex maiori negatione virtutis eiudem rationis, cum illa, cuius vi ignis de facto mouetur. Secundò ignis qui tribus gradibus qualitatibus naturaliter ſursum ascendit, cur tribus aliis gradibus eiudem rationis prioribus adiunctis ab illo motu desideret, & motum alium deorsum intenderet: quomodo enim

augmentum virtutis, à qua effectus procedit poterit effectum impedi, & alium oppositum producere? Hoc renuit omnis bona philosophia, & qualibet mediciter ordinata apprehensio.

18 Dicunt aduersarij eundem impulsu posse esse principium motus sursum, & motus deorsum, ita eadem ratione posse eamdem qualitatem esse principium motus deorsum in terra, & motus sursum in igne. Ad rem non est praedicta instantia, non enim doctrinam traditam impugno, ex eo quod non possit ab eodem principio motus diuersi & oppositi procedere, sed quia intelligi nequit ab hac virtute in hac intensione mensura procedere hunc effectum, & ab eadem in alia maiori non posse hunc effectum prouenire, sed alium oppositum producendum, quia effectus ille, v.g. motus sursum non poterat procedere ab hac qualitate intensa ultra tot gradus, sed ita procedat ab hac, vt quo magis remitteretur virtus, citius & intensior produceretur effectus, quod omnino est imperceptibile, & quidquam alius simili in impulsu non ostenditur. Quia, qui afferunt eundem impulsu esse principium motus sursum, & deorsum, sub eadem intensione indiuisibiliter sumpta afferunt posse esse principium vtriusque motus, & non negant impulsu, qui sub hac exigua intensione est principium huius motus, posse esse principium eiusdem sub quacunque alia maiori, sed affirmant eundem impulsu sub eadem indiuisibili intensio mensura diuersis conditionibus ostentis, vel proiicientis determinatum posse esse principium diuersorum motuum, quia idemmet secundum essentiam, & intensioem indiferens est ad hunc motum deorsum, vel illum sursum producendum.

19 QVINTA CONCLVSTO. Si grauitas, & leuitas essent accidentia speciaia species diuersitatis, adhuc certum non esset, an immediata in se ipsis vna expellere aliam, sicuti mutuò expelluntur calor, & frigus, & alia qualitates contraria. Probo: si ex aliquo capite contrarietas harum qualitatum deducatur maximè, quia ordinantur ad motus incompossibilis, hoc autem rem non probat, quia grauitas, & impulsus, quo mouetur corpus deorsum, ordinantur ad motus oppositos, & tamen non mutuò expelluntur, neque impulsus habet contrariam formam expellentem, vt probauit Controuer. 20. Physic. Punct. 3. ergo ex hoc capite non infurit contrarietas harum qualitatum, possent enim vtraque in eodem subiecto recipi, & illa quæ est intensior, seu maioris virtutis corpus mouere contra alterius propensionem. Sic in intellectu componuntur species ex se productiua assensum in obiecto contradicunt, & apprehensiones, quæ in hos assensus inclinabant, & intellectus determinatur ad hunc assensum, ex vi harum specierum, & huius apprehensionis, quæ evidentius proponebat obiectum.

S. III.

Argumenta soluta.

20 Obicit Arriaga contra conclusionem, qua diximus grauitatem, & leuitatem non distingui a primis qualitatibus. Accidentia tantum petunt esse in loco, vbi est subiectum, neque petunt spatium distinctum ab illo, quod habet subiectum: ergo non potest constitere grauitas, aut leuitas, ex vi quarum mouetur corpus in aggregato qualitatum. Antecedens probat experientia lucis, & aliorum accidentium, quæ comitatur quodcumque corpus. Hoc argumentum, quod adducit Arriaga contra opinionem, quæ grauitatem, & leuitatem constituit in aggregato accidentium, posset etiam adducere contra illos, qui afferunt grauitatem & leuitatem qualitates esse speciales, sed æquæ inutiliter, vt constat ex solutione, quam iam subiicio. Resp. omnia accidentia exigere non separari localiter à subiecto, cui insunt, quia illa, quæ virtutem non habent mouendi corpus, ad motum corporis necessariò mouentur; illa vero quæ corpus mouent sicuti grauitas, & leuitas, petunt non separari localiter à subiecto, quia non possunt subiectu mouere, & permanere immobilia, sed petunt necessariò moueri simul cum eodem subiecto, quod mouent, & hac ratione petunt non separari à subiecto, æquæ enim est inseparabilis à subiecto lux, quæ nequit subiectu mouere, & non potest, dum illud mouetur, non cum illo moueri, & quodlibet aliud accidentis, sive distinctum, sive indistinctum à primis qualitatibus, quod potest mouere corpus, ea tamen conditione, vt simul cum illo mouatur, & non

potest subiecto moto, cum illo necessariò non moueri.

Obicit secundus: Si grauitas, & leuitas constiterent in aggregato primarum qualitatum, ignis & terra non summè opponeretur in grauitate, & leuitate, quia non summè opponuntur in qualitatibus, conuenient enim in siccitate, ergo grauitas, & leuitas non constitit in aggregato qualitatum. Respondeo corpus illud dici grauius, quod maiori conatur, seu maiori impetu mouetur, qui motus indiuisibiliter prouenit à qualitatibus diuersis, quæ dicuntur vnam effici grauitatem, & hanc posse esse summè oppositam cum leuitate, etiamque qualitates seorsum sumpta non summè opponuntur, potest enim harum aggregatum summè opponi cum aggregato illarum in ordine ad motus, quos intendunt aggregata, etiamque entitatiæ secundum se non summè opponuntur, possum enim oriri effectus summè oppositi à principiis secundum se non summè oppositi, pricipiis, quando principium cuiusque effectus, etsi sit vnum principium per se ipsuens, entitatiæ non est vnum per se, sed quoddam aggregatum per accidens.

Obicit tertius idem Arriaga: si grauitas, aut leuitas constiteret in aggregato primarum qualitatum, eo ipso quod aggregatum est diuersum, est diuersa grauitas: & leuitas, sed qualiter qualitate variata variatur aggregatum, ergo variaretur grauitas, & leuitas. Sed sic est, quod etiamque varietur vna vel altera qualitas manet eadem grauitas, & leuitas, vt videre est in ferro, quod æquæ graue est dum est frigidum, & dum est candens, & valde de intensè calidum, ergo grauitas, & leuitas non constitit in aggregato qualitatum. Huic argumento, quamcumque amplectaris lenitatem respondere teneris, si enim dicas grauitatem, & leuitatem esse speciales qualitates ortas ex aggregato qualitatum, eadē te premit difficultas, teneris enim rationem reddere, cur ex diuerso aggregato, quod est dum ferum est frigidum, & dum postea igni applicatum ingentem calorem concipit, orietur eadē grauitas. Si cum Arriaga dicas motum sursum, & deorsum oriri immediatè à formis substantialibus, saltem debes dicere, quod tradit Arriaga, videlicet eandem formam cum his accidentibus producere motum deorsum, vt respondeas argumento, delupto ex aqua, & vapore, in quibus est eadem forma, & aqua mouetur deorsum, & vapor sursum. Respondeo hunc motum deorsum cum hoc impetu oriri ab hoc aggregato qualitatum, & ab aliis quæ possunt esse intra certam latitudinem harum qualitatum, ita vt non maior motus, neque maior impetu orietur à calore vt quatuor, v.g. quam à calore vt sex adiunctorum eiusdem qualitatibus, & sic de aliis. Hac ratione idem prouenit motus à ferro calido vt quatuor, & calido vt sex, & dicitur æquæ graue, quia grauitatem à posteriori metitur per motum, & illa principia sunt in se magis minusve intensa, grauitatem æqualem dicimus constitutre, quæ æquæ in motum propendunt. Hac doctrina tenemur vni respectu colorum, quos dicimus oriri ex aggregato qualitatum, & nihilominus sepe videmus corpus modo parum calidum, quod absolute frigidum vocamus, & postea valde calidum retinere semper eundem colorum.

Obicit quartus: Difficile posse percipi, cum grauitas sit passio formæ, & non dispositio ad illam, quomodo variatum sit temperamentum primarum qualitatum sufficiens vt mutata sit grauitas in leuitatem, & tamen non fuerit sufficiens mutatum pro forma substantiali, cuius per se est passio ea grauitas. Si difficultas hæc alius est momenti, in eamdem conjectus est Arriaga, quod facile uincam. Affirmat Arriaga eodem n. 8, vbi predictam obiectiō adducit, quod etiamque grauitas sit identificata cum substantia nihilominus indigere certis accidentibus, vt actu possit grauitare, & corpus deorsum mouere, quibus deficientibus corpus graue virtutem non habet actu secundo conseruandi se in loco sibi debito, quod cōcīgit in aqua ad vapores redacta, que virtutem non habet deorsum descendendi. Ex hac doctrina argumentor: Aqua intrinsecè per suam entitatem grauitas seu potens se deorsum mouere, exigit ex natura sua accidentia illa necessaria ad motum, sive hac passionē appelles, sive non ergo intelligi non potest deficere accidentia, seu primas qualitates re quæ, tanquam cōditiones, vt aqua se moueat deorsum, & oppositas aduenisse, & adhuc permanere qualitates re quæ, sive cōsiderationes, vt subsistat forma. Quod si bene percipit Arriaga posse deficere qualitates primas re quæ, sive cōditiones ad motum deorsum, & non deficere

requisitas

requisitas ut dispositiones ad formam conseruationem, & aduenire oppositas sufficietes expellere alias, quae erant conditiones ad motum, & non sufficietes expellere requisitas & sufficietes ad permanentiam formam antiquam, cur non percipiet posse desicere qualitates requisitas, ut possit permanere principium actuum motus deorsum, & adhuc permanere requisitas ut possit permanere forma antiqua, & aduenisse qualitates sufficietes, ut sint principium motus sursum, & ut expellant alias, quae requirebantur, ut mouerent corpus deorsum, & non aduenisse qualitates sufficietes, ut ultimum disponant ad aliam formam, & ut expellant qualitates quae sufficienter ad antiquam disponuntur. Resp. ergo in latitudine qualitatum, quibus hec forma substantialis, v.g. forma aqua potest conseruari, reperi quodam aggregatum qualitatum, quod aquam deorsum mouet, & dicitur gravitas, & aliud quod eamdem sursum fert, & leuitas dicitur. Neque inde inferas aquam ex natura sua esse indifferenter ad gravitatem, & leuitatem, quia aqua ex se petit illud aggregatum qualitatum ex vi cuius deorsum defecet, & hac ratione ex se gravis dicitur, illud autem ex vi cuius ascendet, non petit, sed tantum poterit cum illo comparari, & sub illo, est cum aliqua violencia, cuius ex ista forma aqua cum calor illi violento. Quomodo verè gravitas, & leuitas sint passio forme dicam postea.

24. Obiectis ultimò ex eodem Arriagam viuentibus virtus locomotiva non distinguitur ab ipsa anima: ergo in non viuentibus, gravitas & leuitas, que sunt virtutes motiva ab illorum formis distinguendae non sunt. Respondeo vi-
tutem locomotivam viuentum, quae se progressu mouet, non posse identificari cum primis qualitatibus, quia motus procedens à virtute locomotiva viuentis subdit est actibus appetitus rationalis in homine, & appetitus sensitivus in brutis; motus autem procedens à quatuor qualitatibus non subdit alium actum elicito, neque gravitas, & leuitas obedit appetitus imperio, & ita necessum est dari virtutem locomotivam in viuentibus distinctam à primis qualitatibus, quam dicimus identificari cum ipsa viuentis forma, seu cum ipsa anima. In non viuentibus autem gravitas, & leuitas possunt identificari cum primis qualitatibus, & ita necessum non est has esse identificatas cum anima. Mitto rationes omnes, quibus probauimus gravitatem, & leuitatem distinguiri à formis corporum grauium, & leuium à quibus optima fumetur disparitatis ratio ad nostram conclusionem defendendam.

S. IV.

Nonnulla corollaria.

25. Ex his inferatur gravitatem, & leui atem esse virtutes quasdam locomotivas compactas ex conuentu diuer-
tarum qualitatum primarum, ex quibus fit unum aggregatum per accidens, quod est principium effectuum, quod gravitatem, & leuitatem tribuimus. Effectus isti sunt motus sursum, atque deorsum, hic gravitati, ille leuitati competit. Præter hos effectus, qui primario gravitati, & leuitati co-
petunt, est aliud qui potest dici secundarius respectu ea-
rumdem virtutum, videlicet impulsus productus in corpo-
re replete spatiu, per quod dirigidus est motus, corpus enim gravis propria gravitate non solum se ipsum mouet, sed etiam impulsum imprimet corpori occupanti spatiu, per quod suum intendit dirigere motum, ut relinquit spatiu, quo non relinquo, non mouetur corpus gravis retardatum corpore occupante spatiu motu acquiendum, quia gravis mobile non potest se penetrare cum ali corpore, ac proinde neque moueri propria gravitate per spatiu, à quo non pellit aliud corpus occupans tale spatiu. Impul-
sus iste impressus corpori, ut spatiu relinquit corpori gravi intendentem se per illud moueri, dicitur effectus secundarius non quia immediate ab ipsa gravitate non pro-
cedat, neque quia supponat primarium effectum eo modo, quo expulso forma, quae dicitur secundarius effectus, supponit informationem, seu totum constitutum tanquam effectum primarium, saxe enim producitur iste impulsus in corpore contiguo, quem secundarium effectum vocamus, & non producitur motus corporis gravis, quem dicimus esse primarium effectum, ut patet in lapide immoto, qui

impulsum imprimet corpori supra quod est positus, sed dicitur secundarius, quia corpus gravis quasi ex intentione se mouendi impulsu imprimet corpori occupanti spatiu, per quod intendit se mouere, quod ex eo constat, quod non imprimet similem impulsu corporibus lateribus, neque à parte superiori illi impotest, etiam si illis sit applicatum, sed tantum corpori quod impedit illius motum replendo spatiu, per quod ex vi gravitatis motus intenditur.

Infurit secundus: Corporibus aliquando inesse gravitatem innatam, & iuxta propriam ipsarum exigentiam aliquando aduentitiam, & violentam eo modo, quia calor violentus aqua, quae ab extrinseco calefit. Gravitas, & leuitas innata erit illa, quae constitit in aggregato qualitatum, quas exigit natura corporis, quod gravis dicitur, & violenta erit illa, quae constitit in aggregato qualitatum, quarum aliqua corpori quod dicitur gravis violenta sunt. (Idem de leuitate in omnibus intellige.) Gravitas innata passio poterit dici corporis gravis, eo modo quo dicitur passio temperamentum qualitatum, quod disponit ad formam substantiam, recte enim eadem prima qualitates possunt dici dispositiones ad formam substantiam, & passiones eiusdem, omnes enim afferunt calorem esse passionem formam ignis, & dispositionem ad eamdem formam. Gravitas aduentitia aut violenta nunquam dicitur passio corporis, quod dicitur gravis, quia de ratione passionis est esse quid innatum & connaturale subiecto, cuius dicitur passio. Neque gravitas, aut leuitas dici possunt aliquando dispositionem ad formam, nisi valde materialiter sumatur: gravitas enim dicit aggregatum qualitatum quatenus potens producere motum localis, & impulsu, sub qua ratione formaliter non disponit, sed quatenus subiectum informat, ita ut si ab illo aggregato mente praescindas totam rationem principij actuum motus, ex vi cuius dicitur gravitas, adhuc remanebit tota formalis ratio dispositionis ad aliam formam, adj quam tantum materialiter primo modo dicendi per se tanquam quid identificatum cum eisdem qualitatibus spectat ea virtus productiva motus, & impulsus identificata cum qualitatibus, quae disponunt.

27. Infero etiam contra Arriag. subsect. 2.n. 89. & alios plures, gravitatem, & leuitatem non esse predicata respectu aqua, ita ut corpus, quod respectu unius gravis est, respectu aliis leue sit, ut vulgo dicitur de aqua, quae à multis appellatur gravis respectu aëris, & leuis respectu terræ, & sic fuitur de aere respectu aquæ, & ignis, qui respectu huius gravis dicitur, & leuis respectu illius. Aqua enim absolute est gravis, & respectu nullius leuis dici potest, sed minus gravis, & aëris absolute est leuis, & respectu ignis dici nequit gravis, sed minus leuis. Rationem accipe: gravis est illud, quod ex sua natura tendit deorsum, & leue quod tendit sursum, aqua autem ex natura sua idem centrum habet cum terra, neque ex se petit esse super terram, neque naturaliter ascendit, ut sit supra illam, sed quia terra gravior est, ascendit, & sub aqua constituitur, & cogit aquam sursum ascendere motu violento, ut locum præfet terræ, que maiori gravitati, & fortiori impetu petit approximationem cum centro. Huius doctrinæ fundamentum esto, aquam ubique super terram ponatur gravitate, & impulsu imprimere, ut deorsum descendat, ex vi cuius, si terra mobilis sit, & non nimis firma impulsu impreso ab aqua illi superposita deprimitur. Eadem ratione philosophandum puto de aere & igne, quibus idem centrum leuitatis asligo, in quo tendit utrumque elementum, cui proprius accedit ignis, quia leuior; & aëris sub igne continetur, eo modo, quo aqua super terram, quia igne cogitur non magis ad centrum accedere, ut super sit locus centri vicinior igni leuiori, & ita dum descendit aëris, ut ascendat ignis, ille aëris descensus violentus est aëris, sicut violentus est ascensus aquæ, ut descendat terra. Hæc de gravitate & leuitate, & de tota elementorum materia dixisse sufficiente in re leui graviore, quam par est, disputationem instituimus. Qui quæstiones alias desideret, quæ plus voluntatis, quam utilitatis habent, audeat Conimbr. Patres, qui illas concinnè, eleganter, & eruditè ut assolent definitum, Petrum Garciam, & Ludouicum Mercatum locis sèpè in hac Controu. citatis, qui omnia quæ ad elementa pertinent ad satietatem usque scripsere.

F I N I S.

